

SAMENLEVINGSOPBOUW

steunpunt mens
en samenleving

Wat te doen aan energiearmoede?

INSPIRATIEBROCHURE PRAKTIJK EN BELEID

LIJST MET AFKORTINGEN

CREG	Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas
EPOV	Europees Observatorium voor Energie-armoede
FEBEG	Federatie van de Belgische Elektriciteits- en Gasbedrijven
ODV's	Openbare Dienstverplichtingen
REG	Rationeel Energiegebruik
SHM's	Sociale Huisvestingsmaatschappijen
SODV's	Sociale Openbare Dienstverplichtingen
SVK's	Sociale Verhuurkantoren
VEKA	Vlaams Energie- en Klimaat Agentschap
VREG	Vlaamse Regulator voor de Elektriciteits- en Gasmarkt

INHOUD

Welkom	4	Praktijkvoorbeelden	55
1. Onze praktijk, uw voedingsbodem voor beleidswerk	5	Buurzame Stroom Gent	56
2. Energiearmoede: een maatschappelijk probleem	7	Dampoort knapT OP in Gent	60
3. Misverstanden: waar of niet waar	17	Duurzame@ Prinskouter in Ronse	64
4. Wegen op het energiearmoedebeleid	19	Energieke Dorpen in De Westhoek	68
5. Energiearmoede voorkomen: complex, uitdagend maar haalbaar!	22	Energymeasures Stadsregio Turnhout.....	72
5.1. Een toereikend inkomen	22	Goed Plan.....	76
5.2. Een kwaliteitsvolle en betaalbare woning ...	23	Klimaatstem van Mensen in Armoede	80
5.3. Een betaalbare factuur.....	34	Papillon	84
5.4. Consumentenbescherming.....	40	Woonmeter	88
5.5. Rationeel energiegebruik.....	42	Sectorwerkgroep Energie & Water	92
6. Energiearmoede aanpakken	46		
6.1. Een haalbaar betaalplan	46		
6.2. Minimale levering aardgas	46		
6.3. Sociale bescherming bieden	48		
6.4. Aan de slag met de LAC-werking	49		
6.5. Geef kansen aan lokaal beleid inzake energiearmoedebestrijding.....	50		
7. Energiearmoede en een sociaal rechtvaardig klimaat- en milieubeleid.....	53		

WELKOM

Samenlevingsopbouw zet al jaren in op de strijd tegen energiearmoede. Maar het blijft nodig. Steeds meer mensen kunnen hun energiefactuur niet of nauwelijks betalen. Bovendien wonen heel wat maatschappelijk kwetsbare gezinnen in energieverblindende huizen. Het gevolg is dat de energiekosten soms onverwacht hoog oplopen. Dit werkt energieonzekerheid en energiearmoede in de hand.

Daarom bewaakt Samenlevingsopbouw de sociale beschermingsmaatregelen, werken we aan energiezuinige en betaalbare huisvesting en nemen we kwetsbare doelgroepen mee in het transitieverhaal. Dit alles in de overtuiging dat het voorkomen of vertragen van schuldopbouw, en het haalbaar afbouwen van schuld, moet gepaard gaan met het recht op energie zodat een menswaardig bestaan niet in het gedrang komt.

Deze bundel is op de eerste plaats bedoeld voor Vlaamse parlementairen die aandacht hebben voor energiearmoede. We bieden u een staalkaart van ons werk: heel wat beleidsaanbevelingen (voor u en uw federale collega's), voorbeelden van lokale projecten, unieke opschaalbare experimenten. U krijgt een kijk op de problematiek vanuit het oogpunt van maatschappelijk kwetsbare groepen. We willen u inspireren om de strijd tegen energiearmoede aan te gaan en tegelijkertijd de doelstellingen van het Energiearmoedeprogramma 2020 – 2024 te behalen. Laat deze bundel een uitnodiging zijn om in gesprek te gaan.

Op deze manier zet Samenlevingsopbouw in op de strijd tegen energiearmoede, altijd gelinkt aan het belang van woonkwaliteit en duurzaamheid.

*Sectorwerkgroep Energie en Water
Samenlevingsopbouw
april 2021*

1. ONZE PRAKTIJK, UW VOEDINGSBODEM VOOR BELEIDSWERK

In Vlaanderen en Brussel hebben honderdduizenden mensen het moeilijk. Ze botsen op verschillende maatschappelijke problemen: te weinig goede en betaalbare woningen, steeds duurder energiefacturen, een arbeidsmarkt met te weinig zekere jobs voor kortgeschoolden, uitsluiting op basis van huidskleur en afkomst, beperkte onderwijskansen door armoede ...

De opbouwwerkers van Samenlevingsopbouw pakken die problemen aan. Door mensen in een kwetsbare positie samen te brengen en kansen te creëren om hun leven in handen te nemen. Door samen te werken aan tastbare en innovatieve oplossingen: van alternatieve woonvormen tot een huurmodel voor energiezuinige huishoudtoestellen, een HR-tool om de competenties van anderstaligen te toetsen, methodieken om op school elk kind een kans te geven ... Samen zetten we problemen en oplossingen op de politieke en maatschappelijke agenda.

Voor een maximale impact organiseert Samenlevingsopbouw zich via acht regionale vzw's, in de Vlaamse provincies en in de steden Antwerpen, Brussel en Gent.

ONZE PROJECTEN, DE PRAKTIJK

Om armoede en sociale uitsluiting aan te pakken, is lokale verankering in de samenleving essentieel. Samenlevingsopbouw kiest er voor om een sterke en langdurige relatie met de doelgroepen uit te bouwen. We vertrekken vanuit de noden van mensen en buurten. Daar waar mensen samen wonen of samenkomen, zetten we projecten op. Voor de hele sector gaat het om meer dan 150 projecten.

SAMENWERKING EN SAMENSpraak WAAR KAN, SOCIALE ACTIE EN KRITISCHE STEM WAAR NODIG

In al onze projecten werken we aan problemen die vaak zo complex zijn dat de oplossing meestal niet in handen van één actor ligt. Partnerschappen aangaan, zowel met partners op het terrein als met beleidsmakers, is essentieel in het werk van Samenlevingsopbouw. Zo brengen we kwetsbare groepen, beleidsverantwoordelijken en andere organisaties samen in het opzetten en uitvoeren van projecten, zodat ze met elkaar het gesprek kunnen aangaan. Soms zijn de belangentegenstellingen te groot, worden problemen of groepen genegeerd, is er onbegrip of manifeste onwil. Dan zal er druk moeten worden uitgeoefend, het debat worden georganiseerd en eventueel sociale actie worden gevoerd.

COMMUNITY BUILDING EN WERKEN AAN DIRECTE OPLOSSINGEN

Als community builder activeren en ondersteunen we burgers in het opbouwen en beheren van zelfhulporganisaties, vrijwilligerswerk, lokaal ingebedde diensten en dienstverlening op maat. We versterken mensen, hun netwerken maar ook hun betrokkenheid bij de samenleving. Samenlevingsopbouw treedt op als makelaar van oplossingen. Heel wat problemen vragen om onmiddellijke actie. Samenlevingsopbouw combineert werken aan directe oplossingen voor bepaalde problemen 'hier en nu', en werk maken van structurele veranderingen. Onze praktijk, uw voedingsbodem voor beleidswerk.

SOCIALE INNOVATIE EN PARTICIPATIEVE PLANNING

Samenlevingsopbouw kiest voor 'een andere aanpak' door vernieuwende methoden te ontwikkelen, nieuwe oplossingen aan te reiken en nieuwe mechanismen van uitsluiting bloot te leggen. We innoveren door actoren en expertises op een nieuwe manier bij elkaar te brengen. Zo komen we tot nieuwe en werkbare oplossingen.

Participatief werken is een noodzakelijke voorwaarde om structurele oplossingen te doen slagen. Samenlevingsopbouw levert ervaringskennis van maatschappelijke kwetsbare groepen over de wijze waarop allerlei knelpunten zich in hun dagelijkse woon-, werk- en leefomgeving laten voelen en hoe grondrechten vandaag niet voor iedereen gerealiseerd worden.

UW VOEDINGSBODEM VOOR BELEIDSWERK

In onze projecten proberen wij uit hoe maatschappelijke knelpunten, via gezamenlijke inspanningen, een antwoord kunnen krijgen. De participatie van mensen in maatschappelijk kwetsbare posities staat voorop. Er komen geen beleidsaanbevelingen tot stand zonder praktijkervaring. Zo werkt Samenlevingsopbouw, in nauwe samenwerking met andere actoren, aan sterk onderbouwde beleidsdossiers.

Innovaties zijn pas maatschappelijk relevant als ze schaal verwerven. Daarom wil Samenlevingsopbouw zijn succesvolle lokale projecten zoveel mogelijk over heel Vlaanderen en Brussel verspreiden.

2. ENERGIEARMOEDE: EEN MAATSCHAPPELIJK PROBLEEM

2.1. WAT IS ENERGIEARMOEDE?

Volgens de Barometer energie- en waterarmoede wordt 1 op 5 gezinnen getroffen door minstens 1 vorm van energiearmoede.¹

- ▶ Je besteedt een te groot deel van je beschikbaar inkomen aan energiekosten (gemeten energiearmoede).
- ▶ Je bezuinigt aanzienlijk op je energieverbruik waardoor je energiekosten zeer laag zijn in vergelijking met gezinnen in een gelijksoortige situatie (verborgen energiearmoede).
- ▶ Je verklaart het financieel moeilijk te hebben om je woning voldoende te verwarmen (subjectieve energiearmoede).

Uit de beleidsnota 2019–2024 – Minister Zuhal Demir

- ▶ 15,9 procent van de Vlaamse gezinnen kent energiearmoede. Huurders lopen meer risico dan eigenaars.
- ▶ 1/3 van de gezinnen in armoede gebruikt energieverslindende huishoudtoestellen.
- ▶ 1 op 3 mensen in armoede woont slecht: schimmel, vocht, gebrekkig sanitair.

¹ 21.7% in 2017. In 2016 was dat 21,2%.

AANDEEL VAN DE HUISHOUDENS DIE DOOR ENERGIEARMOEDE WORDEN GETROFFEN NAARGELANG HET AANTAL ARBEIDSINKOMENS VAN DE HUISHOUDENS

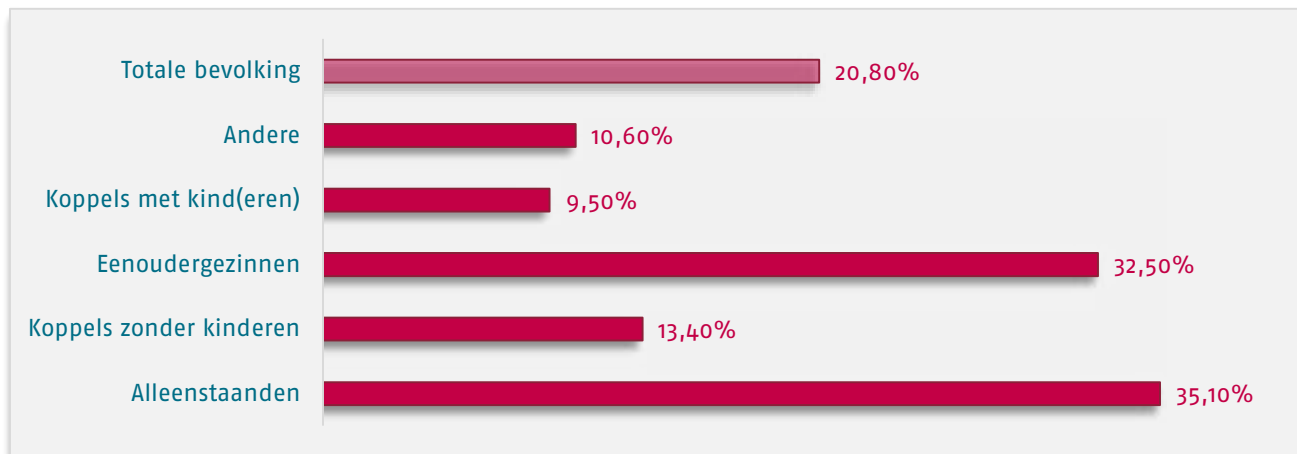
Geen inkomen uit arbeid	36,3%
Een inkomen uit arbeid	14,9%
Twee of meer arbeidsinkomens	(4,0%)
Totaal aantal huishoudens	20,8%

Opmerking: de tussen haakjes vermelde percentages zijn indicatief omdat de beperkte steekproefgrootte geen garantie biedt voor de kwaliteit van het resultaat. Bron: BE-SILC 2018

- ▶ 36,3 procent van huishoudens in energiearmoede hebben geen inkomen uit arbeid.

▼ Percentage van de huishoudens in EA (alle vormen) naar type huishouden

Bron: BE-SILC 2018

▶ 67,6 procent van alle huishoudens in energiearmoede zijn alleenstaand of eenoudergezin.²

▶ gebrek aan technische vaardigheden

2.2. DE OORZAKEN IN EEN NOTENDOP

De belangrijkste oorzaken van energiearmoede zijn:

- ▶ een ontoereikend inkomen
- ▶ een slechte kwaliteit van de huisvesting
- ▶ de stijgende energieprijzen

Daarnaast zijn er factoren die deze hoofdoorzaken versterken:

- ▶ laag opleidingsniveau/laaggeletterdheid
- ▶ klein of onbestaand sociaal netwerk
- ▶ geen toegang tot de nodige informatie en/of diensten

Elk van bovenstaande factoren verhoogt de kans op energiearmoede. Doordat bij mensen in (generatie-) armoede steeds meerdere factoren tegelijk spelen, is het risico op energiearmoede bij hen erg hoog. Ook gezinnen met medische, psychiatrische, sociale of familiale problemen hebben een verhoogd risico op energiearmoede.

Ten slotte mogen we niet uit het oog verliezen dat uitzonderlijke gebeurtenissen, zoals een geboorte, een ziekte, een scheiding, het verlies van werk of een buitengewoon strenge winter ... een soms erg fragiel evenwicht kunnen verstoren en een huishouden in energiearmoede kan doen belanden. Of die energiearmoede dan tijdelijk is of structureel wordt, zal afhangen van de hulp die dit huishouden op dat moment krijgt om de toestand terug in evenwicht te krijgen.

² Bron: BE-SILC 2018

Recent wordt er in buitenlandse literatuur meer aandacht besteed aan een nieuwe of toekomstige oorzaak van energiearmoede, namelijk niet zelf actor zijn in de energiemarkt. Burgers hebben het recht om zichzelf als actor te organiseren. De EU Commissie stimuleert dit onder andere door het maken van energiegemeenschappen te ondersteunen.

S. heeft geen schulden en geen budgetmeter. Maar omwille van haar laag inkomen moet zij op allerlei vlak besparen. Zij wil niet dat haar zoon de dupe wordt van haar situatie en zij zal er steeds voor zorgen dat eerst de schoolfacturen en de huur betaald worden. Op de andere zaken probeert ze zoveel mogelijk te besparen. Dus ook op energie. Ze heeft een kleine boiler voor warm water zodat ze maar een bodempje water gebruikt als ze een bad wil nemen en bovendien moet ze eerst de badkamer verwarmen met een elektrisch vuurtje. Het licht brandt zo weinig mogelijk en de regel thuis is dat de verwarming pas aan gaat vanaf 1 november en dan nog alleen als de zoon thuis is. Binnen is het nooit warmer dan 19 graden³.

2.3. DE GEVOLGEN

2.3.1. FINANCIËLE GEVOLGEN

Het hoeft niet te verbazen dat energiearmoede leidt tot een grotere schuldenproblematiek. Onbetaalde energiefacturen stapelen zich snel op tot een onoverkomelijke schuldenberg. Daarna volgt vaak een strak en zwaar afbetaalplan. Veel gezinnen kunnen deze afbetaalplannen, in combinatie met de voorschotten, niet volhouden en worden dan gedropt als klant van de energieleverancier.

Daarnaast heeft energiearmoede een zware impact op iemands kansen op de arbeidsmarkt. Zonder elektriciteit heb je geen internet, wat solliciteren moeilijk maakt. Of probeer je maar eens te focussen op een sollicitatiegesprek zonder verwarming of warm water.

Ten slotte brengt energiearmoede niet zelden een pak kosten mee aan de woonst. Koude en onverwarmde woningen hebben veel sneller last van schimmels, stukgevroren leidingen, lekkende daken ...

Jaarlijks maakt de VREG het sociaal rapport, met statistieken over de sociale openbare dienstverplichtingen. Deze cijfers brengen energiearmoede niet volledig in beeld, maar geven wel een sterke indicatie van de moeilijkheden die mensen ervaren bij het betalen van hun energiefactuur.

Uit de cijfers blijkt dat alle parameters bij de commerciële leveranciers stijgen, behalve enkele in de overgang van 2018 naar 2019. Het wordt voor steeds meer gezinnen moeilijker om hun energiefactuur te betalen. Opvallend vooral is de stijging van de lopende en niet gevolgde afbetaalplannen bij de commerciële leverancier.

3 De quotes die opgenomen zijn in deze brochure komen van energieklienten die met opbouwwerkers van Samenlevingsopbouw contact hadden.

Bij de commerciële leverancier

HET AANTAL GEZINNEN DAT MINSTENS ÉÉN INGEBREKESTELLING ONTVING VAN HUN LEVERANCIER

2016	→	2017	→	2018	→	2019
252.546	+2,2%	258.090	+5,5%	272.336	-7,29%	252.474

HET AANTAL LOPENDE AFBETAALPLANNEN

2016	→	2017	→	2018	→	2019
100.197	+17,94%	118.176	+6,13%	125.423	+18,35%	148.410

HET AANTAL OPGESTARTE AFBETAALPLANNEN BIJ COMMERCIËLE LEVERANCIERS

2016	→	2017	→	2018	→	2019
81.198	+19,48%	97.015	+1,36%	98.333	+7,51%	105.715*

* 71,23% van alle lopende afbetaalplannen

HET AANTAL NIET GEVOLGDE AFBETAALPLANNEN

2016	→	2017	→	2018	→	2019
35.939	+11,73%	40.155	+5,67%	42.432	+5,02%	44.564 *

* 30,03% van alle lopende afbetaalplannen

HET AANTAL DEFINITIEF OPGEZEGDE CONTRACTEN ELEKTRICITEIT (DROP)

2016	→	2017	→	2018	→	2019
47.233	+1,76%	48.065	+0,54%	48.323	-9,23%	43.858

HET AANTAL DEFINITIEF OPGEZEGDE CONTRACTEN AARDGAS (DROP)

2016	→	2017	→	2018	→	2019
34.501	+2,2%	35.263	+7,41%	37.875	-13,08%	32.918

Bij de netbeheerder als sociale leverancier

HET AANTAL ACTIEVE BUDGETMETERS ELEKTRICITEIT OP 31 DECEMBER

2016	→	2017	→	2018	→	2019
40.768	-24%	30.987	+32,44%	41.042	-4,43%	39.220

HET AANTAL ACTIEVE BUDGETMETERS AARDGAS OP 31 DECEMBER

2016	→	2017	→	2018	→	2019
27.830	-14,03%	23.924	+15,72	27.686	-4,94%	26.318

AANTAL AFSLUITINGEN NA EEN LAC-BESLISSING

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Elektriciteit	1247	1115	1184	1298	1642	881
Aardgas	1763	1668	1567	1508	1504	801

In de volgende tabellen zien we de evolutie van de jaarlijkse elektriciteits- en aardgasfactuur van een gemiddeld gezin. We zien een duidelijke stijging van de elektriciteitsfactuur en een daling van de aardgasfactuur.

EVOLUTIE VAN DE JAARLIJKSE ELEKTRICITEITSFACTUUR VAN EEN GEZIN			
	U bent een kleine verbruiker (600 kWh) met een enkelvoudige meter	U bent een gemiddelde verbruiker (3.500 kWh) met een tweevoudige meter	U bent een grote verbruiker (20.000 kWh) met een tweevoudige meter en een uitsluitend nachtmeter (dag: 3.600 kWh, nacht: 3.900 kWh, uitsluitend nacht: 12.500 kWh)
Januari 2015	146,91 euro	675,63 euro	2.952,90 euro
September 2015	182,83 euro	804,13 euro	3.459,63 euro
Januari 2016	222,59 euro	880,71 euro	3.527,12 euro
Januari 2017	326,14 euro	1.020,04 euro	3.998,37 euro
Januari 2018	229,45 euro	938,21 euro	3.841,82 euro
Januari 2019	231,99 euro	984,54 euro	4.208,34 euro
Januari 2020	217,47 euro	901,69 euro	3.841,55 euro

Bron: VREG

EVOLUTIE VAN DE JAARLIJKSE AARDGASFACTUUR VAN EEN GEZIN

	U kookt enkel met aardgas. We baseren ons op een gemiddeld verbruik van 4.652 kWh.	U verwarmt uw woning met aardgas. Daarnaast kookt u eventueel ook met aardgas. We baseren ons op een gemiddeld verbruik van 23.260 kWh.
Januari 2015	356,21 euro	1.291,31 euro
September 2015	361,20 euro	1.279,95 euro
Januari 2016	330,68 euro	1.130,07 euro
Januari 2017	336,58 euro	1.166,45 euro
Januari 2018	344,93 euro	1.202,80 euro
Januari 2019	357,30 euro	1.297,80 euro
Januari 2020	312,25 euro	1.074,37 euro
Februari 2020	305,71 euro	1.041,93 euro
Maart 2020	299,12 euro	1.009,21 euro
April 2020	287,76 euro	949,44 euro
Mei 2020	283,35 euro	926,88 euro
Juni 2020	280,93 euro	914,80 euro
Juli 2020	277,17 euro	897,25 euro
Augustus 2020	279,47 euro	908,01 euro

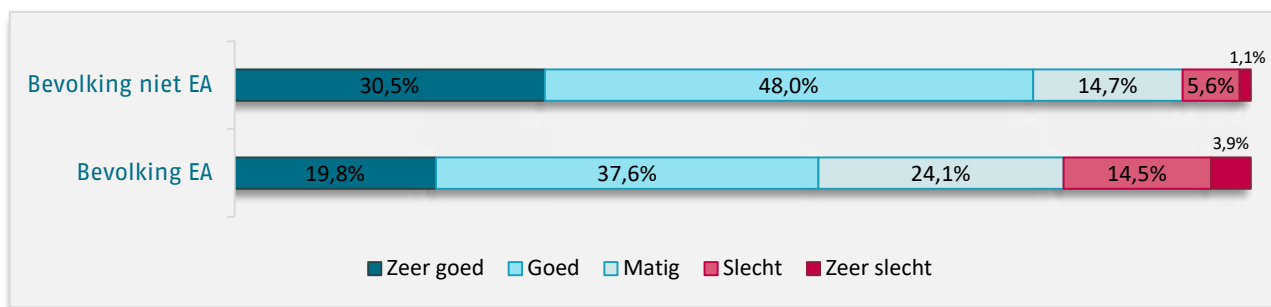
Bron: VREG

2.3.2. GEVOLGEN VOOR DE GEZONDHEID

Uit onderzoek blijkt dat energiearmoede zorgt voor een significante toename van het aantal sterfgevallen tijdens de winter⁴. Ook het aantal mensen met ademhalingsproblemen en andere medische klachten stijgt ten gevolge van energiearmoede. Dit geeft vervolgens weer aanleiding tot meer gezondheidsuitgaven, werkverlet, schooluitval ...

Een niet te onderschatten element is stress ten gevolge van energiearmoede. Mensen moeten kiezen tussen de pest of de cholera: ofwel zitten ze in de kou of zonder stroom, ofwel hebben ze torenhoge energierekeningen. Energiearmoede resulteert naast fysieke gezondheidsklachten ook in mentale gezondheidsklachten.

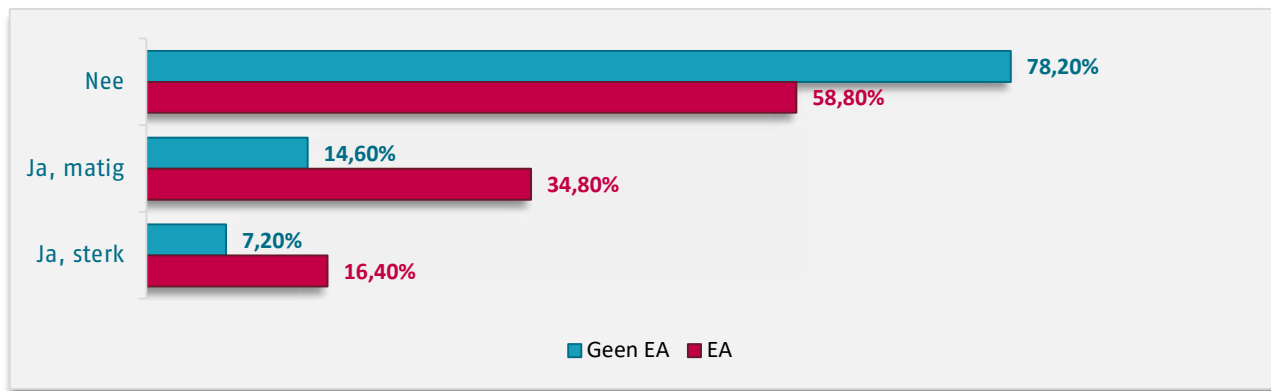
- ▼ Aangegeven gezondheidstoestand van mensen in de totale bevolking en in de bevolking in energiearmoede.
Bron: BE-SILC 2018

⁴ OASes en ULB-CEESE, Energiearmoede in België, Finaal rapport, december 2011, p34.

- ▼ Verdeling van de antwoorden van individuen over het voorkomen van een beperking van hun dagelijkse activiteiten als gevolg van een gezondheidsprobleem naargelang het feit of hun huishouden al dan niet in energiearmoede verkeert.

Bron: BE-SILC 2018

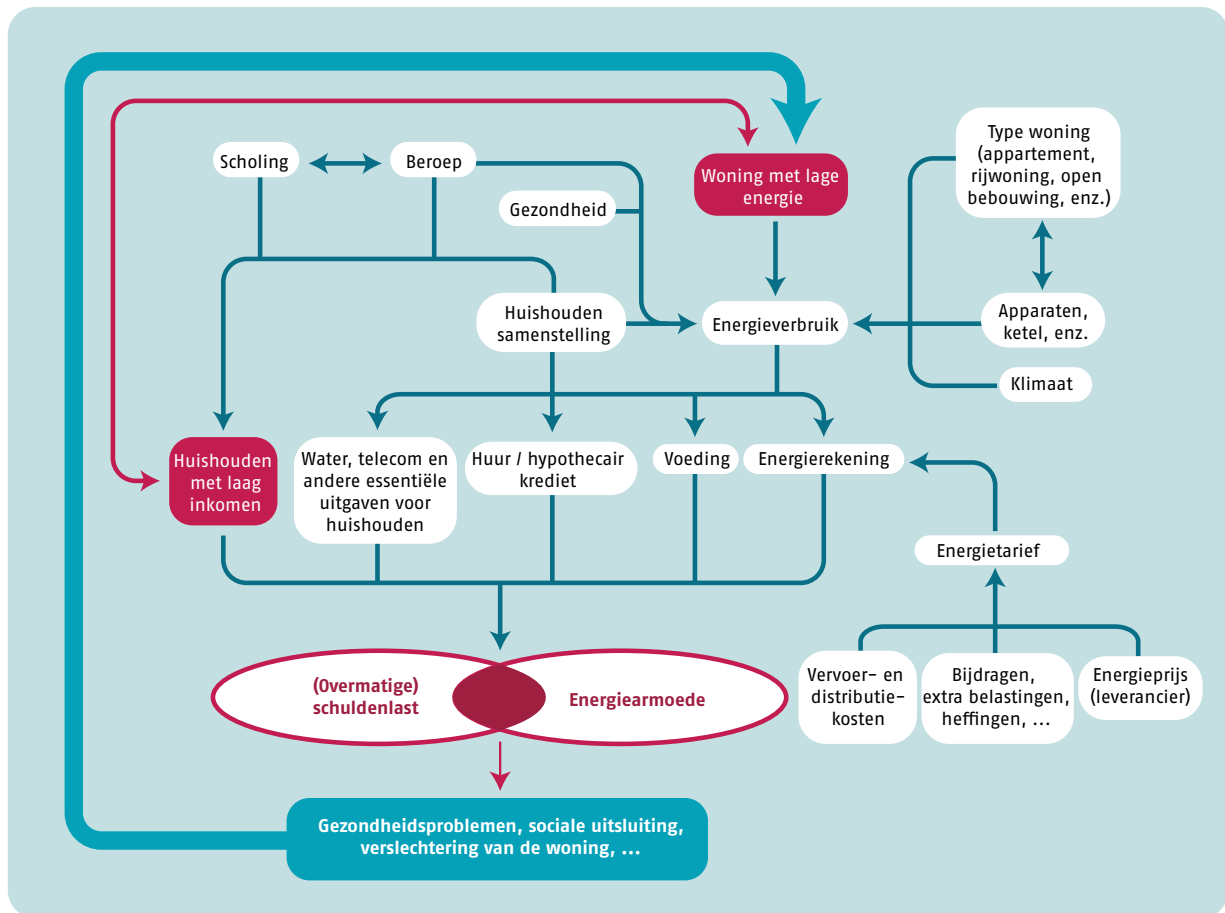
2.3.3. SOCIALE GEVOLGEN

Maar al te vaak duwt energiearmoede mensen in sociaal isolement. Je nodigt niemand uit in een koud huis. Of je gaat niet buitenshuis als je je amper kan opfrissen of je kleren kan wassen. Bovendien vreet het persoonlijke energie om dag in dag uit in een onverwarmd huis te leven, wat ervoor zorgt dat je niet meer de fut hebt om met anderen af te spreken.

2.3.4. PERSOONLIJKE EN MAATSCHAPPELIJKE IMPACT

Energiearmoede is een ernstige aanslag op de levenskwaliteit en ontwikkelingskansen, niet in het minst die van kinderen. Dit maakt van energiearmoede een ernstig maatschappelijk probleem. De maatschappelijke kost van energiearmoede werd nog niet cijfermatig berekend maar het is erg aannemelijk dat deze enorm hoog is, zowel puur menselijk op microniveau als economisch op macroniveau.

▼ Schematische voorstelling van de oorzaken en gevolgen van energiearmoede
 Uit Energiearmoede in België – finaal rapport december 2011
 Frédéric Huybrechs, Sandrine Meyer en Jan Vranken.

Bovenstaand schema toont hoe energiearmoede een negatieve impact heeft op vele facetten van een huishouden. Bovendien laat het zien dat energiearmoede een vicieuze cirkel is. De gevolgen van energiearmoede worden later oorzaken van energiearmoede.

Energiearmoede is dus een vicieuze cirkel waarbij de gevolgen de oorzaken versterken!

3. MISVERSTANDEN: WAAR OF NIET WAAR

SAMENLEVINGSOPBOUW MERKT DAT ER SOMS HARD- NEKKIGE MISVERSTANDEN OVER ENERGIEARMOEDE LEVEN. GRAAG WEERLEGGEN WE ER ENKELE.

.....
"Iedere klant die beleverd wordt door de netbe-
heerder als 'sociale leverancier', geniet van het
sociale tarief."

NIET WAAR

Sommige gezinnen hebben recht op een sterk verlaagd tarief voor elektriciteit en aardgas. Dit wordt de 'sociale maximumprijs' of het 'sociaal tarief' genoemd. Wie recht heeft op het sociaal tarief, is een 'beschermd klant' of 'beschermd afnemer'.

Het sociaal tarief...

- ▶ wordt alleen toegekend aan personen die bepaalde uitkeringen of tegemoetkomingen krijgen;
- ▶ is in heel België bij alle energieleveranciers hetzelfde. Het heeft dus geen zin om van leverancier te veranderen om het sociaal tarief te kunnen krijgen.

Om het sociaal tarief te krijgen, moet één per-
soon op een domicilieadres, een bepaalde uit-

kering of tegemoetkoming krijgen van...

- ▶ het OCMW (categorie 1);
- ▶ de FOD Sociale Zekerheid Directie-Generaal Personen met een Handicap (categorie 2A);
- ▶ de Zorgkas (categorie 2B);
- ▶ de Federale Pensioendienst (categorie 3);
- ▶ tijdelijke federale coronamaatregel: iedereen met een verhoogde tegemoetkoming heeft recht op sociaal tarief van 1 februari 2021 tot en met 31 december 2021.

Een huurder van een appartement van een sociale huisvestingsmaatschappij (SHM) met een collectieve verwarmingsinstallatie op aardgas (categorie 4), heeft ook recht op het sociaal tarief voor de verwarming.

.....
"Iedere klant met een budgetmeter(functie) betaalt
het sociaal tarief."

NIET WAAR

Een budgetmeter(functie) geeft geen recht op sociaal tarief. Ook een aantal andere tegemoetkomingen geeft geen recht op het sociaal tarief, zoals een uitkering van een ziekenfonds, een pensioen van de openbare sector of een artikel 60 van het OCMW. Ook schuldbemiddeling bij het OCMW geeft geen recht op het sociaal tarief.

.....
“Iedereen met een laag inkomen krijgt het sociaal tarief.”

NIET WAAR

Zoals hierboven aangegeven, wordt het sociaal tarief toegekend op basis van de herkomst van het vervangingsinkomen en niet op basis van de hoogte ervan. Bijvoorbeeld een gezin met twee werkende ouders met een relatief hoog inkomen en een gehandicapt kind (categorie 2A), betaalt sociaal tarief. Een alleenstaande ouder met een minimumloon heeft geen recht op sociaal tarief.

.....
“Er wordt iets gedaan aan energiearmoede door mensen met het sociaal tarief verhoogde premies te geven om te renoveren.”

NIET WAAR

Beleid uit het verleden heeft aangetoond dat veel mensen met een laag inkomen geen recht hebben op sociaal tarief en in deze dus ook geen premies kunnen aanvragen. Bovendien kunnen de meesten niet investeren in renovatie omdat ze huurder zijn of omdat hun inkomen te laag is.

.....
“Iedere klant met een budgetmeter aardgas of met een budgetmeterfunctie in de digitale aardgasmeter, ontvangt gegarandeerd de minimale levering aardgas.”

NIET WAAR

De minimale levering aardgas is een gunst. De klant die met aardgas verwarmt, moet de minimale levering aan-

vragen bij het OCMW. Het OCMW bepaalt of de minimale levering al dan niet wordt toegekend op basis van een sociaal onderzoek. Het is dus een facultatieve beslissing. Slechts enkele OCMW's kennen de minimale levering toe aan elke klant met een budgetmeter aardgas (die met aardgas verwarmt), die de minimale levering aanvraagt. Het toegekende bedrag is letterlijk bedoeld om de woning minimaal te verwarmen. 70 procent van het bedrag wordt vergoed door de netbeheerder. De overige 30 procent wordt gedragen door het OCMW, of het OCMW vordert de 30 procent terug van de klant. Meer info in deze brochure op pagina 46.

.....
“Er bestaat geen minimale levering voor mensen die met elektriciteit verwarmen, zoals bij accumulatieverwarming of vloerverwarming.”

WAAR

Slechts uitzonderlijk neemt een OCMW het initiatief om ook gezinnen die met elektriciteit verwarmen een soort minimale levering toe te kennen. Die kost wordt dan volledig door dat OCMW gedragen.

.....
“Mensen met energieschulden gebruiken te veel energie en moeten hun verbruik aanpassen.”

NIET WAAR

Voor een deel ontstaan energieschulden door een hoog verbruik, vooral om te verwarmen. In het overgrote deel van de gevallen ligt het hoog verbruik echter niet aan het gedrag van de klant. De hoge kosten zijn toe te schrijven aan de slechte kwaliteit van de woning of aan het feit dat men moet verwarmen met een verouderde accumulatieverwarming. Het is dus geen gedragskeuze van de klant.

4. WEGEN OP HET ENERGIEARMOEDEBELEID

Reeds 10 jaar bundelen opbouwwerkers van Samenlevingsopbouw de krachten in de sectorwerkgroep Energie en Water om te wegen op de Vlaamse, federale en Europese regelgeving zodat energie- en waterarmoede wordt voorkomen en aangepakt. Dat doen we:

- ▶ vanuit onze praktijk: de ervaringen van mensen staan voorop;
- ▶ met technische expertise, voor zover die nodig is om beleidsvoorstellen te formuleren;
- ▶ met een netwerk van partners die onze standpunten onderschrijven, aanvullen, mee vorm geven.

Deze aanpak heeft succes. De voorbije jaren realiseerden we:

- ▶ meerdere sociale correcties zoals de instelling van het niet afsluiten tijdens de winterperiode, het bijsturen van de functionaliteiten in de digitale budgetmeter, aanpassingen van de Vlaamse Energielening, het energiearmoedeplan;
- ▶ innovatieve projecten die bovenlokaal opgeschaald zijn, zoals de Woonmeter, Papillon en Dampoort KnapT OP!;
- ▶ onze opdracht als energieconsulent (VEA-convenant) via onze sectorsamenwerking.

Communicatie en opiniëring, netwerking en kwaliteitsvol beleidswerk maken dat Samenlevingsopbouw erkend wordt als een deskundige partner die er in slaagt te vertalen wat er aan de basis leeft.

4.1. BELEIDSADVISEREND WERK

Samenlevingsopbouw volgt het Vlaams energie(armoede)beleid op de voet. Het Energiearmoedeprogramma, het Renovatiepact, de digitale meters met budgetmeterfunctie, de aanpassing van de SODV's (sociale openbare dienstverplichtingen) aan de digitale meters, haalbare betaalplannen, deur-aan-deurverkoop, het openstellen van de Vlaamse renovatiepremie ... één voor één dossiers waarin we de stem van de meest kwetsbare consumenten vertaalden in beleidsadvies.

Ook op federaal niveau krijgen het sociaal tarief en het ontradingstarief onze volle aandacht. Inzake consumentenbescherming gaan we voluit voor een verbod op de praktijk van verkoop op afstand van energiecontracten, inclusief de deur-aan-deur-verkoop.

Samenlevingsopbouw is een klankbord van mensen die energiearmoede (hebben) ervaren. In ons project 'Energie & Armoede' komen mensen in (energie)armoede uit alle hoeken van Vlaanderen maandelijks samen om zich te informeren over het energiearmoedebeleid en om beleidsadviezen te formuleren, op vraag van het beleid of proactief.

4.1.1. HET ENERGIEARMOEDEPROGRAMMA

In het najaar van 2015 werd de eerste aanzet gegeven tot de opmaak van het Energiearmoedeplan. Zowel bij de opmaak als bij de evaluatie in 2018 werd Samenle-

vingsopbouw als stakeholder betrokken.

De beleidsnota Energie 2019–2024 stelt: 'De Vlaamse regering wil de komende jaren extra inzetten op een daling van energiearmoede. Daarom zetten we het Energiearmoedeprogramma verder, in overleg met alle betrokkenen op het terrein.'

Samenlevingsopbouw volgt de evoluties van nabij op en we hopen dat onze suggesties worden meegenomen.

4.1.2. DEELNAME AAN BELEIDSOVERLEG EN BELEIDSBEÏNVLOEDING

Samenlevingsopbouw gaat permanent in dialoog met de verschillende overheden en met andere relevante actoren op de energiemarkt. De ervaringsdeskundigheid van mensen in (energie)armoede, samen met de technische expertise van de opbouwwerkers, vormen de basis voor beleidsadviezen.

In verschillende overleggen brengen we het thema energiearmoede en de stem van mensen in (energie)armoede binnen, zodat dit vertaald kan worden in effectief beleid. Dit gebeurt onder andere in:

- ▶ de 'stroomgroep energie-efficiëntie', een werkgroep met stakeholders van de Vlaamse overheid die de evolutie van het Renovatiepact volgt, een belangrijk Vlaams traject binnen de beleidsdomeinen Wonen en Energie;
- ▶ de werkgroep Energie en armoede, georganiseerd door de netbeheerder;
- ▶ het overlegtraject in functie van aanpassen van de SODV's naar de realiteit van de digitale meters;
- ▶ overleg in verband met houtverbranding.

Daarnaast volgen we de ontwikkelingen op de energiemarkt en het energiebeleid op de voet, zoals de uitrol van de digitale meters, de budgetmeterfunctie in de digitale meters en het capaciteitstarief voor het nettarief.

We werken ook actief mee aan armoedetoetsen zoals bij de digitale meter.

4.1.3. DE SOCIALE OPENBARE DIENSTVERPLICHTINGEN IN DE DIGITALE METER

De realiteit van de digitale meters vraagt een aanpassing van de SODV's. Samenlevingsopbouw vroeg voldoende tijd om de elf voorstellen van (toen nog) Eandis te bespreken met de inbreng van mensen in energiearmoede. In april 2019 startte, op initiatief van het VEKA een overleg 'traject SODV's'. Samenlevingsopbouw stelde voor haar projectgroep van 'Energie & Armoede' te laten fungeren als focusgroep om voorstellen te toetsen. Tijdens de coronacrisis viel het overleg stil, maar werd het terug opgestart in november 2020.

BOODSCHAP AAN HET BELEID

- ▶ **Neem beschermingsmaatregelen op in het Energiebesluit die de opbouw van energieschulden voorkomen, vertragen of haalbaar afbouwen met een menswaardig bestaan als norm.**
- ▶ **Voer een armoedetoets uit op de geplande beleidsbeslissingen.**

4.2. OOK EUROPA ZET ENERGIEARMOEDE OP DE AGENDA

Samenlevingsopbouw is verheugd dat Europa de aanpak van energiearmoede recent tot een politieke prioriteit maakte. Zowel de GREEN DEAL als het 'CLEAN ENERGY FOR ALL' pakket vragen de lidstaten om initiatieven te nemen om energiearmoede terug te dringen.

Zo kunnen er compensaties komen voor de kwetsbare consumenten die worden getroffen door een koolstof-taks, moet er geïnvesteerd worden in openbaar vervoer ... Verder wordt bij de renovatiestrategie gevraagd om expliciet rekening te houden met energiearme consumenten, met mensen in de sociale huisvesting en met huurders die te maken hebben met 'split incentive'. Eigenaars zijn niet snel geneigd te investeren in een gebouw omdat ze niet rechtstreeks voordelen ervaren.

Europa biedt ook de mogelijkheid dat Vlaanderen energieprestaties oplegt aan huurwoningen. Dit moet de kwaliteit van de woningen verbeteren. Verder moet energiearmoede ook gemeten worden en alle acties die de lidstaten en hun deelstaten ondernemen in de strijd tegen energiearmoede moeten gerapporteerd worden. Het pakket voorziet ook nog beschermingsmaatregelen voor kwetsbare consumenten zoals het mogelijk maken van beperkingen op de deur-aan-deurverkoop van energiecontracten.

Dat de Europese Commissie energiearmoede als één van haar speerpunten naar voor schuift, werd op 14 oktober 2020 nog eens versterkt met de Renovation Wave en de publicatie van 'Aanbeveling inzake energiearmoede'.

Het zal in de volgende jaren zaak zijn om deze Europese richtlijnen ook in federale en regionale wetgeving te gieten en toe te passen. Wij zullen dit vanuit Samenlevingsopbouw opvolgen.

Heel veel inspiratie kan in elk geval gevonden worden bij het in 2018 opgerichte Europees Observatorium voor Energie-Armoede (EPOV). Dit observatorium heeft als doel het meten, opvolgen en delen van cijfers inzake energiearmoede te verbeteren en goeie praktijkvoorbeelden te delen. Meer informatie over EPOV vindt u hier: <https://www.energypoverty.eu/>

De commissie denkt er momenteel aan om ook zo'n observatorium op lidstaat-niveau op te richten.

BOODSCHAP AAN HET BELEID

- ▶ Zet alle Europese richtlijnen om in eigen beleid (federaal, regionaal, lokaal) en voer de gevraagde acties en aanbevelingen uit.
- ▶ Activeer alle nuttige krachten op elk beleidsniveau (van lokaal tot Europees) en in de maatschappij om de strijd tegen energiearmoede tot een goed einde te brengen.

5. ENERGIEARMOEDE VOORKOMEN: COMPLEX, UITDAGEND MAAR HAALBAAR!

WAAROM INVESTEREN IN ENERGIEARMOEDE?

Anno 2020 zet een warme samenleving niemand zonder elektriciteit, gas of water en biedt iedereen betaalbare nutsvoorzieningen aan. Zo simpel is dat.

Investeren in woonkwaliteit betaalt zich dubbel en dik terug op andere levensdomeinen. Bijvoorbeeld: de nodige investering van 6,5 miljard euro voor woningaanpassingen aan de minimale kwaliteitseisen, is op 26 maanden terugbetaald door de daling van gezondheidskosten.

En! Rationeler energieverbruik betekent ook winst voor het leefmilieu en voordelen voor het klimaat.

5.1. EEN TOEREIKEND INKOMEN

Bij gebrek aan financiële middelen is het uiteraard moeilijk om de energiefactuur te betalen of om een energiezuinige woning te huren of te kopen. Heel wat kwetsbare mensen moeten het momenteel stellen met een inkomen onder de Europese armoedegrens. In 2019 ligt die Europese armoedegrens voor een alleenstaande op 1.139 euro en voor een gezin op 2.392 euro. Het optrekken van de uitkeringen en laagste lonen tot de Europese armoedegrens blijft een noodzakelijke ingreep.

De oneindige papiermolen, ingewikkelde procedures, onaardig behandeld worden aan een loket, niet weten dat je daar óók recht op hebt, niet te rade kunnen gaan bij vrienden of kennissen, pas hulp durven zoeken als het water aan de lippen staat, onduidelijke brieven, een aanvraagformulier niet correct kunnen invullen ... Voor mensen in maatschappelijk kwetsbare posities een hardnekkige realiteit van drempels, onmacht en gêne.⁵

Daarnaast is het belangrijk om diverse vormen van onderbescherming te voorkomen. Er bestaan heel wat tegemoetkomingen en steunmaatregelen op verschillende terreinen. Mensen in armoede zijn hiervan dikwijls niet op de hoogte. Daarenboven worden ze geconfronteerd met heel wat (administratieve, psychologische ...) drempels om ze aan te vragen. Daarom is een maximale automatische rechtentoekenning het streefdoel. Bovendien is het proactief werken van OCMW's, CAW's en andere hulpverleningsinstanties noodzakelijk, waarbij klanten actief op de hoogte gebracht worden van hun rechten.

Waarom moeten we onderbescherming bestrijden? In het rapport van het Steunpunt WVG lezen we dat de strijd tegen onderbescherming van maatschappelijk belang is: het gaat om een omvangrijk fenomeen dat de ondoeltreffendheid van het sociaal beleid uitdrukt en ongerechtvaardigde ongelijkheden creëert tussen recht-

⁵ E-dossier Lokaal Proactief Kader van Samenlevingsopbouw

hebbenden. Daarnaast blijkt ook het beleid een rechtstreekse rol te spelen in het veroorzaken van niet-gebruik, onder meer door in het toekenningsreglement van rechten en diensten het initiatief tot realiseren hiervan volledig bij de rechthebbenden te laten.

BOODSCHAP AAN HET BELEID

- ▶ Trek de uitkeringen en laagste lonen op tot de Europese armoedegrens.
- ▶ Streef maximaal naar automatische rechtentoekenningen en voorkom onderbescherming.
- ▶ Voorzie middelen zodat de hulpverlening niet alleen remediërend maar ook proactief kan werken.

5.2. EEN KWALITEITSVOLLE EN BETAALBARE WONING

Energiearmoede wordt voor een groot deel veroorzaakt door het gebrek aan betaalbare en kwaliteitsvolle woningen. Dit is een probleem dat al jarenlang speelt. Volgens cijfers van het Steunpunt Wonen treft de woonnood in Vlaanderen ongeveer 400.000 huishoudens⁶.

Werken aan een degelijk energiearmoedebeleid kan enkel en alleen in combinatie met werken aan het woonbeleid. Afhankelijk van de woonmarkt, is het risico op energiearmoede hoger.

AANDEEL VAN HUISHOUDENS IN ENERGIEARMOEDE VOLGENS HET EIGENDOMSSTATUUT VAN DE WONING⁷

Eigendomsstatuut	% totale bevolking	% in gEA	% in vEA	% in sEA	% in EA (alle vormen)
Eigenaars met een hypotheek	33,1%	5,4%	(1,6%)	(1,8%)	7,9%
Eigenaars zonder hypotheek	34,9%	15,6%	(3,1%)	(2,6%)	20,1%
Totaal eigenaars	68%	10,6%	(2,4%)	(2,2%)	14,2%
Huurders (privaat)	22,3%	20,3%	7,8%	10,5%	32,9%
Huurders (sociaal)	9,7%	24,6%	(9,2%)	(11,4%)	39,7%
Totaal huurders	32,0%	21,6%	8,2%	10,8%	34,9%
Totale bevolking	100%	14,1%	4,2%	5,0%	20,8%

Opmerking: de tussen haakjes vermelde percentages zijn indicatief omdat de beperkte steekproefgrootte geen garantie is voor de kwaliteit van het resultaat

6 De Decker P. (2019) 'Tina out, Tamara in. Met een moonshot voor wonen naar een waaier van collectieve winsten' in Fundamenten. Sociale zekerheid in onzekere tijden, Minerva, p. 326-327

7 Barometer Energie- en Waterarmoede 2020, Koning Boudewijnstichting, p. 39

Mensen met een laag inkomen zijn meestal aangewezen op de sociale en private huurmarkt. Er zijn alleen veel te weinig sociale woningen in Vlaanderen ... met ellenlange wachtlijsten tot gevolg. Veel kwetsbare gezinnen komen dus automatisch in de onderste laag van de private huurmarkt terecht, waar er een grote scheef trekking is tussen vraag en aanbod. Het gevolg is dat mensen in armoede vaak in een woning van slechte kwaliteit wonen tegen een veel te hoge huurprijs. Deze woningen zijn bovendien vaak slecht geïsoleerd, of beschikken niet over een energiezuinige verwarmingsinstallatie. Dit zorgt uiteraard voor een hogere energiefactuur.

Investeren in betaalbare en kwaliteitsvolle huisvesting bevordert de levenskwaliteit en zorgt voor een verlaging van gezondheidskosten en energiefacturen, minder financiële stress, meer sociale contacten, meer kansen in het onderwijs en op de arbeidsmarkt.

Daarnaast heeft het een positief effect op de overheidsbegroting. De 'return on investment' is wezenlijk: minder uitkeringen, betere doorstroom in het onderwijs ...

Er bestaan al veel instrumenten om de betaalbaarheid en kwaliteit op de woonmarkt te bevorderen.

Helaas speelt het Mattheüseffect nog steeds op de Vlaamse woonmarkt. De totale woonsubsidiëring in Vlaanderen is niet gericht op de groepen die daar het meest nood aan hebben. Meer dan 80 procent van de middelen die de overheid in wonen investeert, ondersteunt woningbezit⁸. De recente overheveling van de Woonbonus naar Vlaanderen was een uitgelezen kans om dit recht te trekken. Jammer genoeg is dit nog niet gebeurd.

8 De Decker P., e.a. (2015), *Woonnood in Vlaanderen. Feiten/mythen/voorstellen*. Antwerpen: Garant, p. 576 – 577

B. ontvangt een jaarafrekening van 1100 euro. Hij begrijpt er niets van. Als alleenstaande verbruikt hij meer dan 7000 kWh elektriciteit, wat zeer veel is. Naast het veranderen van leverancier, gaan we aan de slag met zijn verbruik.

"Ik heb mijn aquarium weggedaan. Dit kan ik niet betalen."

We bekijken ook zijn inkomsten en uitgaven. De totale woonkost mag niet meer bedragen dan 40 procent van het inkomen. B. wil meer grip krijgen op de situatie. Met zijn laag inkomen, hoog elektriciteitsverbruik, afbetaalplan energie en een energielening komt hij al snel boven de 40 procent-norm van de woonquote. Zijn grote geluk is dat hij zijn eigen woning via een sociale lening kan afbetalen aan slechts 350 euro per maand.

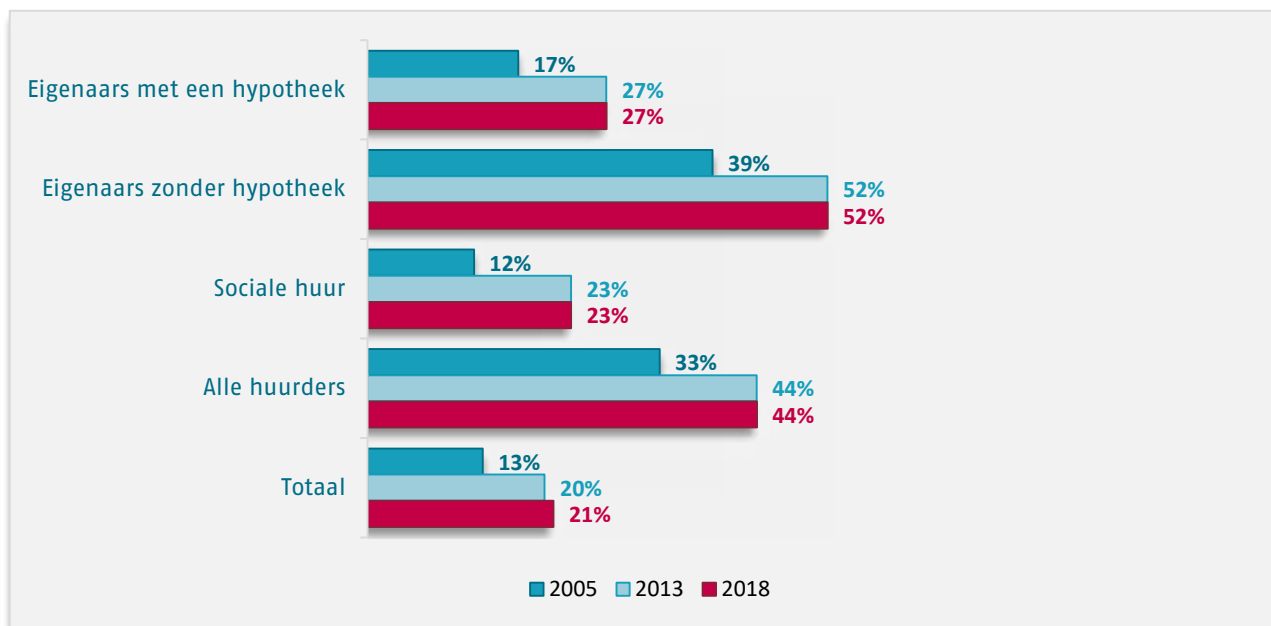
"Mits enkele aanpassingen en als mijn afbetaalplan achter de rug is, zit ik net boven de 40 procent-norm."

Mijn grote geluk is dat ik mijn eigen huis afbetaal. Als ik zou moeten huren op de private huurmarkt zou mijn situatie uitzichtloos zijn. Ik zou geen leven meer hebben."

5.2.1. OP DE PRIVATE HUURMARKT

Betaalbaarheid

De Woonsurvey 2018 toont aan dat meer dan de helft van de private huurders meer dan 30 procent besteedt aan de huur. Dat zijn ongeveer 280.000 Vlaamse huishoudens. Een klein derde, goed voor zowat 170.000 huishoudens, houdt na het betalen van de huur te weinig over om menswaardig te leven⁹.

⁹ Heylen K. & Vanderstraeten, L. (2019). Wonen in Vlaanderen anno 2018. Leuven: Steunpunt Wonen, p. 101-116

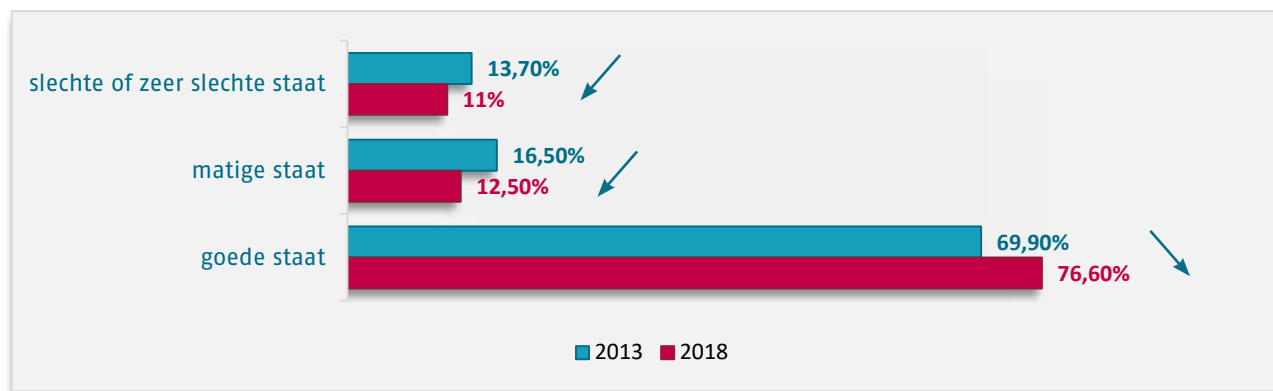
Ondanks inspanningen van het beleid, blijft de betaalbaarheidsproblematiek acuut. Naast het grote tekort aan sociale woningen (inclusief woningen van sociaal verhuurkantoren) heeft het huidige stelsel van huursubsidie en huurpremie slechts een beperkt bereik. Bovendien blijft de huurprijzetting op de private huurmarkt volledig vrij, bij gebrek aan een vorm van huurprijsomkadering, zoals de geconventioneerde huur (zie verder).

Kwaliteit

Maatschappelijk kwetsbare groepen hebben een hoge kans om in een woning van slechte kwaliteit terecht te

▼ De globale staat van het Vlaams woningpatrimonium

Bron: GWO 2013, Woonsurvey 2018

komen. De cijfers van de Woonsurvey 2018 zijn ook duidelijk als het gaat over de globale staat van het Vlaams woningpatrimonium¹⁰. Een klein kwart van de woningen verkeert in slechte of matige staat. Op de private huurmarkt liggen deze percentages nog hoger.

Ondanks het bestaan van een procedure van ongeschikt- en onbewoonbaarheidverklaring en de rechtshulp via de Huurdersbonden, ervaren kwetsbare groepen drempels (zoals angst voor ruzie met de huisbaas) om de gebrekkige woonkwaliteit van hun huurwoning aan te klagen. Veel heeft te maken met de onevenwichtige machtsrelatie tussen huurder en verhuurder.

¹⁰ Zie Heylen, K. & Vanderstraeten, L. (2019). Wonen in Vlaanderen anno 2018. Leuven: Steunpunt Wonen, p. 49

“Alles is problematisch aan onze woning. We hebben slechts twee gaskachels. Eén is stuk. Ons gasverbruik is hoog. We hebben last van vocht en schimmel. Blijkbaar is er ook een serieuze waterlek. En waarom we zoveel elektriciteit verbruiken, is ons niet duidelijk. We wisselden meermaals van leverancier omdat ze allemaal zeiden dat we bij hen minder moesten betalen. Het enige wat we krijgen zijn facturen van 1000 euro en meer. En nu loopt het ene afbetaalplan naast het andere. We wonen met zeven personen in de woning. De eigenaar wil niet meer investeren in het pand. Het lukt ons niet om een andere woning te vinden. We staan met onze rug tegen de muur.”

“Het is makkelijker om een boterham minder te eten dan steeds in de kou te moeten zitten.” A. huurt een niet-geïsoleerde woning op de private huurmarkt. Door haar hoog gasverbruik, kon ze haar energie niet meer betalen. Daardoor ontving ze een budgetmeter. De verhuurder plaatste, na lang aandringen, een andere verwarmingsketel. Het was een tweedehands ketel, gekregen van vrienden, omdat zij een nieuwe ketel gingen plaatsen. Het vermogen van deze ketel was totaal niet aangepast op de grootte van de huurwoning. Hierdoor lag het gasverbruik hoger dan daarvoor. In de winter moest ze maandelijks tot 450 euro opladen om te kunnen verwarmen tot 17°C of 18°C.

Oplossingen

Naast een substantiële toename van het aantal sociale woningen moeten er bijkomende maatregelen getroffen worden op de private huurmarkt. We pleiten niet alleen voor een strengere reglementering, maar ook voor een overtuigend premiestelsel of andere stimuli. De verhuurder is immers geen tegenstander, maar een partner in dit verhaal. In ons basiswerk ontmoeten we ook verhuurders die wel willen investeren in de huurwoning, maar daar geen of weinig middelen toe hebben.

Het financieel rendement van een huurwoning is zeer beperkt, zeker voor wie een bescheiden maar kwaliteitsvolle woning wenst te verhuren. Bovendien mag het aanbod aan private huurwoningen niet krimpen. Als de huurmarkt extra gereguleerd wordt zonder enige compensatie, dan dreigen verhuurders er de brui aan te geven en hun huurhuis te verkopen. Een nog krappere huurmarkt moet zeker vermeden worden.

Een degelijk premiestelsel dat verhuurders financieel ondersteunt, zal voor meer investeringen zorgen en het inkrimpen van de huurmarkt voorkomen. Reglementering en stimuli moeten wel in evenwicht zijn. Sommige verhuurders zijn enkel te vinden voor energiebesparende investeringen als deze 100 procent gesubsidieerd worden. Dit kan natuurlijk niet de bedoeling zijn. We willen bovendien voorkomen dat (malafide) verhuurders beloond worden voor een jarenlange onderinvestering in de huurwoning.

Kortom, de combinatie van stimuli en strengere reglementering dient als wortel en stok om de vele kleine particuliere verhuurders in Vlaanderen te overtuigen meer te investeren in woonkwaliteit en energiebesparing. Concrete mogelijkheden zijn:

- ▶ verplichte conformiteitsattesten;
- ▶ ontzorging en begeleiding van verhuurders;
- ▶ optimaliseren van de Vlaamse energielening;
- ▶ openstellen van de Vlaamse renovatiepremie;
- ▶ geconventioneerd verhuren;
- ▶ uitbreiding van sociaal verhuurkantoren.

Verplichte conformiteitsattesten

Er is nood aan een sterke handhaving van de kwaliteit van woningen op de private huurmarkt. Daarom zou het goed zijn om bij verhuur een conformiteitsattest te verplichten, zoals reeds het geval is in enkele steden en gemeenten. Tot nu toe worden conformiteitsonderzoeken vooral uitgevoerd bij vermoeden van problemen of in het kader van de toekenning van een premie.

Een verplicht conformiteitsattest biedt een grotere garantie dat alle private huurwoningen van goede kwaliteit zijn en geeft een krachtig signaal aan eigenaar-verhuurders, namelijk dat:

- ▶ huurwoningen geacht worden van goede kwaliteit te zijn (dus voldoen aan de wettelijke woonkwaliteitsnormen);
- ▶ dit actief gehandhaafd wordt door de Vlaamse overheid. Dit kan uiteraard gekoppeld worden aan initiatieven die inzetten op ontzorging en begeleiding (zie verder), en aan energiebesparende maatregelen. Het is dan ook een goede zaak dat de energetische component in het technisch verslag verder uitgewerkt wordt. Ook het creëren van een waarschuwingsprocedure in het kader van conformiteitsonderzoeken vinden we hiervoor een goede hefboom.

We lezen in de beleidsnota Wonen dat gemeenten aangemoedigd worden om het conformiteitsattest te verplichten, en dat er een opleidings- en certificeringstraject komt voor woningcontroleurs. We hopen dat veel gemeenten hierop inzetten, maar vragen aan de minister om het conformiteitsattest toch in heel Vlaanderen te verplichten.

Ontzorging en begeleiding van verhuurders

Er zijn veel verhuurders die het goed menen, maar die niet weten hoe te beginnen aan een renovatie, het opvragen van allerlei premies, het vergelijken van offertes. Deze groep van verhuurders heeft nood aan ontzorging en ondersteuning. Op allerlei manieren zet Samenlevingsopbouw hierop in.

Samenlevingsopbouw is blij om in de beleidsnota Wonen te lezen dat er wordt ingezet op ontzorging van private verhuurders en de ondersteuning van (lokale) projecten die met collectieve renovatie aan de slag gaan. Bovendien komt er een projectoproep om initiatieven te lanceren die private verhuurders ondersteunen bij de renovatie van hun huurwoning(en). We stellen graag onze ervaring en expertise ter beschikking bij deze initiatieven.

Met het nieuwe woninghuurdecreet kan een contract gemakkelijker opgezegd worden in functie van groot-schalige renovatiewerken. Bovendien kan de huurprijs sneller verhoogd worden na energetische ingrepen. Samenlevingsopbouw pleit voor een correcte aanpassing

op basis van energiewinsten, om zoveel mogelijk tot een win-winsituatie te komen.

Optimaliseren van de Vlaamse energielening

De Vlaamse energielening is een waardevol instrument om energiearmoede aan te pakken. De lening is al meerdere malen ten goede aangepast, bijvoorbeeld door het aanzienlijk uitbreiden van de prioritaire doelgroep voor de 0%-lening op basis van een realistische inkomensgrens.

Samenlevingsopbouw vraagt alsnog om subrogatie te introduceren bij de energielening. Dit betekent dat eventuele premies, waar iemand recht op heeft n.a.v. de verbeteringswerken aan de woning, meteen worden afgetrokken van het totale bedrag dat afbetaald moet worden. We begrijpen dat dit complex is om te realiseren, maar het zal meerdere gezinnen helpen door de verlaging van het maandelijks te betalen bedrag. Energiezuinige investeringen worden zo haalbaarder.

Tegelijk zou het goed zijn dat de lening ook gebruikt kan worden om conformiteitsproblemen aan te pakken, bijvoorbeeld noodzakelijke elektriciteitswerken. Op dit moment is dat nog niet het geval. Het zorgt ervoor dat de link tussen wonen en energie verbetert. Daarnaast is Samenlevingsopbouw vragende partij om de verhuurders die behoren tot de prioritaire doelgroep te informeren over de mogelijkheden van de energielening in functie van de huurwoning. Ook raden we aan om de doelgroep uit te breiden met personen die (wensen te) verhuren via een sociaal verhuurkantoor. En als laatste vragen we het maximaal te ontlenen bedrag op te trekken tot € 35.000 in combinatie met een langere terugbetalingstermijn van minimum 15 jaar.

De Vlaamse renovatiepremie – een win-win voor verhuurders en huurders

Heb je plannen om de woning die je verhuurt te renoveren? Dan kan je misschien rekenen op de Vlaamse renovatiepremie. Met deze premie steunt de Vlaamse overheid verhuurders die een woning van minstens 30 jaar oud renoveren. Verhuurders komen vandaag enkel in aanmerking voor een premie als zij verhuren aan een sociaal verhuurkantoor (SVK). Samen met de Verenigde Eigenaars pleit Samenlevingsopbouw voor het openstellen van de Vlaamse Renovatiepremie naar alle verhuurders. Op die manier creëren we een win-win, waar huurders en verhuurders bij gebaat zijn.

Samenlevingsopbouw streeft naar een rechtvaardige samenleving waarin iedereen menswaardig kan leven. Onze opbouwwerkers werken samen met mensen in een kwetsbare positie. Ze hebben begrip voor de problemen waar deze mensen mee kampen, zoals moeilijk werk vinden, doktersbezoeken moeten uitstellen... of geen betaalbare woning vinden.

Voor die groep zit een woning kopen er meestal niet in. Het enorme tekort aan sociale woningen zorgt ervoor dat die mensen op de private huurmarkt aangewezen zijn.

Alhoewel Samenlevingsopbouw aan de kant staat van mensen in een kwetsbare positie, neemt dat niet weg dat we steeds op zoek gaan naar maatregelen die een win-win-situatie creëren voor huurder, verhuurder en overheid. Om het aanbod aan kwaliteitsvolle en betaalbare huurwoningen op te trekken, moeten we inzetten op maatregelen die verhuren aantrekkelijker maken, meer zekerheid bieden voor huurder en verhuurder, en het rendement van verhuurders garandeert.

Het openstellen van de Vlaamse renovatiepremie is zo'n maatregel waar alle partijen voordeel uit halen. Eigenaars krijgen een toeleg om hun eigendom kwalitatief te verbeteren. De overheid realiseert haar beleid op het vlak van minimale kwaliteitsnormen en haalt daar op lange termijn onmiskenbaar winst uit. Als de premie bovendien aan bepaalde voorwaarden wordt gekoppeld, zal het aanbod

Leen Smets, opbouwwerker Energie en Woonkwaliteit

aan degelijke en betaalbare huurwoningen vergroten, wat uiteraard de (kwetsbare) huurders ten goede komt.

Samenlevingsopbouw stelt voor om de toekenning van de premie aan enkele voorwaarden te koppelen. Zo moet de woning na de renovatie in aanmerking komen voor een conformiteitsattest en dus beantwoorden aan de minimale kwaliteitsnormen. Verder is het niet de bedoeling dat de huurprijs na de werken sterk stijgt. Daarom pleit Samenlevingsopbouw voor een correcte huurprijsonkadering. Een negenjarige huurovereenkomst biedt de betrokken huurder ook enige woonzekerheid. Ten slotte suggereren we dat enkel verhuurders die maximaal twee panden bezitten in aanmerking komen.

Ondanks het enorme potentieel dat de openstelling van de Vlaamse renovatiepremie biedt, vinden we er niets over terug in de beleidsnota Wonen van minister Matthias Diependaele. Ook zorgwekkend is de afschaffing van de Vlaamse Woonraad, waar middelenorganisaties als Samenlevingsopbouw en de Verenigde Eigenaars hun expertise samenbrengen om politici advies te verlenen en bottom-up maatregelen voor te stellen. We roepen op om, waar mogelijk, de krachten te blijven bundelen en samen te ijveren voor een sterke en toegankelijke private huurmarkt. ■

Leen Smets
Opbouwwerker bij Samenlevingsopbouw

december 2019 | eigenaar smagazine

De Vlaamse overheid heeft instrumenten in handen om de kwaliteit en betaalbaarheid op de private huurmarkt te verbeteren. We denken hierbij onder andere aan de sociaal verhuurkantoren (SVK). De Vlaamse Renovatiepremie is opengesteld voor verhuurders die hun woning(en) via een SVK verhuren. Bovendien bestaat er een grote mate van ontzorging door de SVK's.

Samenlevingsopbouw is een groot voorstander van het SVK-systeem. We merken echter in de praktijk dat veel verhuurders toch niet bereid zijn om hun woning(en) te verhuren via een SVK, omdat ze dan in feite de controle verliezen. Bovendien is de SVK-sector beperkt in omvang. Momenteel telt Vlaanderen slechts 10.000 SVK-woningen. De groei verloopt eerder traag.

Er is nog marge om naast de SVK's een systeem op te zetten dat aan de kwaliteitsverbetering van private huurwoningen werkt. Dit moet werken zonder dat het een even groot engagement van de eigenaar-verhuurders vraagt, maar tegelijkertijd wel het aanbod aan kwaliteitsvolle en betaalbare woningen vergroot. Daarom pleit Samenlevingsopbouw voor het openstellen van de Vlaamse Renovatiepremie voor particuliere verhuurders naast het SVK-systeem. Om de effectiviteit van deze maatregel te garanderen, koppelen we hier wel (bovenop de bestaande) enkele bijkomende voorwaarden aan:

- ▶ de huidige inkomensgrenzen van de Vlaamse Renovatiepremie voor eigenaar-bewoners worden gehanteerd (in tegenstelling tot de Renovatiepremie voor SVK-verhuurders waaraan geen inkomensvoorwaarde is gekoppeld);
- ▶ om in aanmerking te komen mag een verhuurder maximum twee panden verhuren;
- ▶ de woning moet na de renovatiewerken verhuurd worden via een negenjarig huurcontract, met een beperking op de huurprijs (zie verder);
- ▶ de woning moet na de renovatiewerken voldoen aan de minimale kwaliteitsnormen. De verhuurder vraagt hiervoor een conformiteitsattest aan.

Het openstellen van de Vlaamse Renovatiepremie is al een mooie stap voorwaarts in de noodzakelijke opwaardering van de private huurmarkt. We pleiten echter om op iets langere termijn het geconventioneerd verhuren als meer omvattend streefdoel te stellen.

Geconventioneerd verhuren als streefdoel

Geconventioneerd verhuren is een innovatief systeem dat de vier belangrijkste pijnpunten van de private huurmarkt (betaalbaarheid, woonkwaliteit, toegankelijkheid en woonzekerheid) tegelijk aanpakt. Dit gebeurt door de verhuurder maandelijks een vast bedrag te geven als hij bepaalde engagementen nakomt.

Zo dient de verhuurder een huurder met een bescheiden inkomen te kiezen uit een pool van kandidaat-huurders. Op die manier verhoogt geconventioneerd verhuren de toegankelijkheid op de private huurmarkt.

Geconventioneerd verhuren en SVK kunnen perfect complementair werken want ze trekken een ander type verhuurder aan. Het SVK ontzorgt de verhuurder volledig en socialiseert de private huurmarkt. Geconventioneerd verhuren biedt de verhuurder een aantal zekerheden en socialiseert de private huurmarkt ook, maar in lichtere mate.

Voor de mogelijke concrete uitwerking verwijzen we graag naar het advies van de Vlaamse Woonraad uit 2019, dat overigens breed gedragen wordt door diverse organisaties aan de kant van huurders én verhuurders¹¹.

“Het geconventioneerd verhuren moet dan ook resulteren in een betere bescherming van inkomenszwakke huurders op de private huurmarkt en tegelijk de verhuurders aanzetten te verhuren aan deze huishoudens.”¹²

BOODSCHAP AAN HET BELEID:

- ▶ Verplicht het conformiteitsattest voor elke huurwoning in Vlaanderen, in combinatie met een grotere inzet op ontzorgingstrajecten.
- ▶ Maak van de Vlaamse energielening een nog beter instrument door het verder aan te passen. Denk hiervoor aan: subrogatie, sensibilisering en stimuleren van verhuurders, link met conformiteitsproblemen en een hoger leenbedrag.
- ▶ Stel de Vlaamse Renovatiepremie open voor eigenaar-verhuurders.
- ▶ Maak werk van geconventioneerd verhuren. Het is een win-win voor huurders én verhuurders.

¹¹ Zie Vlaamse Woonraad (2019), Advies ‘Geconventioneerd Verhuren’, Brussel: Vlaamse Woonraad

¹² Zie Vlaamse Woonraad (2019), Advies ‘Geconventioneerd Verhuren’, Brussel: Vlaamse Woonraad

5.2.2. OP DE SOCIALE HUURMARKT

De klassieke sociale huisvestingsmarkt

Een belangrijke sleutel om te komen tot betaalbare, kwaliteitsvolle én energie-efficiënte huisvesting voor mensen in (energie)armoede ligt ook bij de sociale huurmarkt. Dit heeft verschillende redenen.

- ▶ De huurprijs is aangepast aan het inkomen, waardoor de betaalbaarheid beter wordt gegarandeerd.
- ▶ Sociaal verhuren gebeurt binnen een professioneel kader. Sociale verhuurders kunnen nieuwbouw- of renovatieprojecten op grote schaal aanpakken. Dit zorgt ervoor dat er meer gezinnen geholpen worden.
- ▶ We rekenen bij sociale huisvestingsmaatschappijen op een kwaliteitsvol en energiezuinig woningaanbod, al moet een groot deel van het bestaande patrimonium gerenoveerd worden om het kwaliteitsvoller en energiezuiniger te maken. Samenlevingsopbouw is in ieder geval blij dat ook de minister op dit vlak naar een voortrekkersrol streeft voor sociale huisvesting.

Met amper 6 procent sociale woningen scoort Vlaanderen echter bijzonder slecht ten opzichte van de omliggende buurlanden. Nochtans is de nood aan sociale woningen groot. Eind 2018 stonden er maar liefst 153.910 kandidaat-huurders op de wachtlijst voor een sociale woning¹³. Het aantal huishoudens dat wettelijk in aanmerking komt voor een sociale woning is zelfs bijna 250.000¹⁴.

Met het decreet Grond- en Pandenbeleid en het bindend sociaal objectief heeft de Vlaamse Regering nochtans een structureel kader opgezet, met een streefdoel

van 43.000 extra sociale huurwoningen. Probleem is dat het aantal geplande bijkomende sociale woningen, afgezet tegenover de verwachte demografische evoluties, het aandeel van 6 procent alleen op peil houdt. Bovendien wordt het groeipad stelselmatig verlengd.

Ook op het vlak van woonkwaliteit en energie-efficiëntie is er nog veel werk aan de winkel. Dankzij het EnergieRenovatieProgramma (ERP) 2020 zijn er grote stappen vooruit gezet in het energie-efficiënt maken van het sociale woonpatrimonium. Bovendien zorgt de recent ingevoerde energierecorrectie ervoor dat SHM's (sociale huisvestingsmaatschappijen) een deel van de investering in energiezuinige maatregelen kunnen doorrekenen in de huurprijs. Hier mag de verhoging van de huurprijs (theoretisch) wel niet opwegen tegen de besparing op de energiefactuur voor de huurder. Op die manier wordt er gestreefd naar een win-winsituatie voor huurder en verhuurder. Bij dit laatste pleiten we er wel voor dat de huurprijsverhoging berekend wordt op basis van de werkelijke gebruiksgegevens. Op die manier is de netto kostendaling voor de huurder ten allen tijde rechtvaardig gegarandeerd.

Ondanks de geleverde inspanningen voldoet een groot deel van het patrimonium nog steeds niet aan de minimale kwaliteitsvereisten. In de Woonsurvey 2018 lezen we dat bijna 20 procent van de sociale woningen als 'slecht tot zeer slecht omschreven worden'. Er is dus nood aan extra renovatiebudgetten en maatregelen die inspelen op de vaak complexe verhuisbewegingen die gemaakt moeten worden bij grootschalige renovatiewerken.

Het aanbod sociale woningen moet dus drastisch uitgebreid worden, samen met een doorgedreven renovatie van het bestaande patrimonium. Daardoor zullen

¹³ Statistisch bulletin 2018, VMSW, p. 11. In de oneven jaren wordt een actualisatie doorgevoerd van de wachtlijsten, wat ons een meer nauwkeurig beeld geeft. We kunnen dus een daling verwachten na de actualisatie van 2019. Eind 2017 stonden er in ieder geval 135.500 kandidaat-huurders op de wachtlijst voor een sociale woning.

¹⁴ Zie Heylen K. (2019), Doelgroepen sociale huur en specifieke segmenten op de woningmarkt. Leuven: Steunpunt Wonen

kwetsbare huurders, naast een betaalbare en kwaliteitsvolle woning, ook meer betaalbare energiefacturen hebben. Ze kunnen bovendien sneller rekenen op ondersteuning.

Het Sociaal Verhuurkantoor als belangrijk instrument voor kwaliteitsverbetering

We hebben eerder al verwezen naar de rol van SVK's in de kwaliteitsverbetering van de private huurmarkt. Het patrimonium van het SVK is tussen 2007 en 2017 gestegen aan een tempo van gemiddeld net geen 10 procent per jaar. De SVK's beheerden in januari 2019 bijna 11.000 woningen¹⁵. De formule heeft dus succes. Bovendien zet de Vlaamse overheid met het SVK Pro-decreet verder in op deze groei. Private partners worden gemotiveerd om woningen aan te kopen of te bouwen en deze te huur aan te bieden aan SVK's.

Tegelijkertijd zal in deze legislatuur het SVK-toewijzingsstelsel via punten worden afgeschaft, en is er een fusie gepland van SVK's en SHM's tot woonmaatschappijen. Dit baart Samenlevingsopbouw zorgen, aangezien het puntensysteem toelaat om voorrang te geven aan gezinnen in de meest precare woonsituaties, waaronder aan dak- en thuislozen. Bij de fusie bestaat ook het gevaar dat de intensieve en laagdrempelige huurdersbegeleiding, die tot nu toe aangeboden wordt binnen SVK's, zal verdwijnen.

BOODSCHAP AAN HET BELEID

- ▶ Zorg voor een uitbreiding van de sociale woningmarkt met minstens 75.000 extra woningen.
- ▶ Werk aan de kwaliteit en energie-efficiëntie van sociale huurwoningen. Een inhaalbeweging met doorgedreven renovatieprogramma's is nodig.
- ▶ Zorg dat de energiecorrectie voor elke huurder effectief een voordeel oplevert.
- ▶ Hou de sociale huurmarkt toegankelijk voor de meest kwetsbare groepen, en zet verder in op huurdersbegeleiding.

5.2.3. OP DE EIGENDOMSMARKT

Er zijn naar schatting ongeveer 120.000 noodkopers in Vlaanderen. Dit zijn gezinnen die een eigen woonst bezitten, maar geen budget hebben om noodzakelijke renovaties uit te voeren. Ook op dit segment van de woonmarkt verwachten we dus inspanningen van de overheid.

Samenlevingsopbouw is dan ook blij dat de Vlaamse overheid de principes van het innovatieve project 'Dampoort knapT OP' heeft overgenomen en een rollend noodkoopfonds voorziet voor noodkopers. Met dit fonds kunnen eigenaars beschikken over een budget van 25.000 euro om hun woning te renoveren. Het bedrag moet terugbetaald worden wanneer ze het pand verkopen of na een periode van 20 jaar. Wel vrezen we dat het projectbedrag van 25.000 euro niet voldoende is om een woning structureel aan te pakken.

In 2019 voorzag de overheid een fonds van 15.500.000 euro. Hiermee kunnen ongeveer 600 panden gerenoveerd worden. Alleen ligt de nood maar liefst 17 maal hoger.

¹⁵ Baarendse L. (2019) Groei van de sociale verhuurkantoren onderzocht. Effect van de subsidiëring op de woninggroei. In T. Vandromme, D. Vermeir, S. Winters & B. Hubeau (Red.), Sociale huisvesting in Vlaanderen. Blikken naar de toekomst (pp. 33 – 45). Oud-Turnhout's-Hertogenbosch: Gompel&Svacina

Bovendien ontbreekt er nog een belangrijk gegeven in de huidige projectoproep. Zoals blijkt uit onze ervaring met 'Dampoort KnapT OP' hebben noodkopers behoefte aan technische en sociale ondersteuning. Is die er niet dan haken de gezinnen af. Wil de overheid zo efficiënt mogelijk inzetten, dan stelt ze dus best de nodige financiële ruimte voor deze ondersteuning ter beschikking. Jammer genoeg werden hiervoor in de projectoproep geen middelen op Vlaams niveau voorzien. Als projectaanvragers deze ondersteuning zelf moeten bekostigen, dreigen ze niet in te tekenen.

BOODSCHAP AAN HET BELEID

- ▶ Voorzie binnen het rollend noodkoopfonds ook middelen voor sociale en technische begeleiding.
- ▶ Maak werk van een gefaseerde uitbreiding van het rollend noodkoopfonds, en neem hierbij de ervaringen van de projecten op het terrein mee.
- ▶ Trek het projectbedrag van 25.000 euro op.

5.3. EEN BETAALBARE FACTUUR

We kunnen er niet omheen: de stijging van de energiefactuur en in het bijzonder de elektriciteitsfactuur, zorgt ervoor dat deze voor steeds meer mensen onbetaalbaar is. Samenlevingsopbouw waarschuwt hier al voor sinds de conceptnota 'Energiearmoedeprogramma' in 2015. Zeker ook omdat er in deze conceptnota geen acties werden opgenomen op het vlak van die betaalbaarheid. Vanuit Samenlevingsopbouw roepen we de Vlaamse Regering, alle stakeholders en de politieke partijen op om samen werk te maken van een faire en betaalbare elektriciteitsfactuur voor de gezinnen, en in het bijzonder voor de gezinnen in energiearmoede.

In drie thema's geven we hier enkele voorstellen en argumentatie.

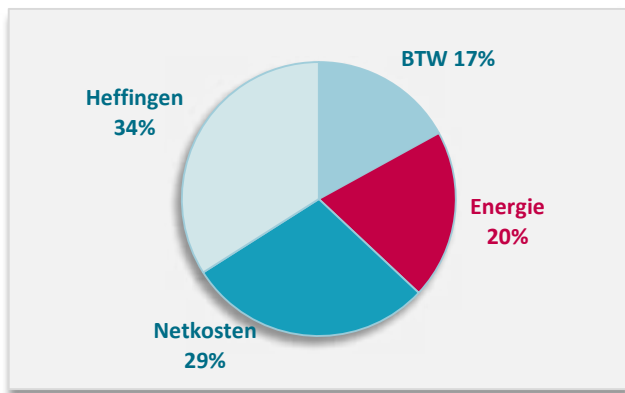
- ▶ De samenstelling van de factuur
- ▶ Het ontradingstarief
- ▶ Verschillen tussen intercommunales in net- en ontradingstarieven

5.3.1. SAMENSTELLING VAN DE ENERGIEFACTUUR

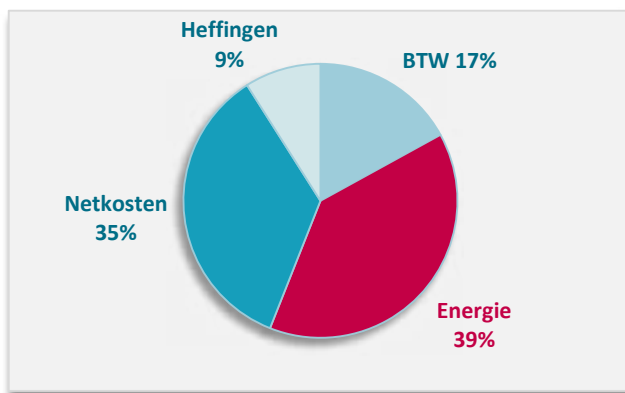
1. De energieprijz vormt een steeds kleiner deel van de energiefactuur. Vooral de elektriciteitsfactuur steeg de laatste jaren heel sterk door de toevoeging van taksen en ODV's (openbare dienstverplichtingen). Samenlevingsopbouw roept daarom op om deze ODV's en de taksen uit de elektriciteitsfactuur te halen en naar de belastingbrief over te hevelen. Dit verlaagt de energiefactuur voor de gezinnen en zorgt ervoor dat de sterkste schouders de zwaarste fiscale lasten dragen. Bovendien betalen gezinnen op deze manier op basis van hun inkomen en niet op basis van verbruik, wat opnieuw een meer rechtvaardige fiscaliteit betekent.

Volgende diagrammen tonen aan dat het aandeel van de werkelijke energiekost slechts een deel is in de totale energiefactuur (CREG).

▼ **Elektriciteit in Vlaanderen - Particulier**

▼ **Aardgas in Vlaanderen - Particulier**

(Laatste update 09/2020)

2. Bovendien heeft een deel van de mensen in energiearmoede een hoger verbruik. Onder andere doordat ze het vaker moeten doen met oude toestellen, accumulatieverwarming, slechte huisvesting, elektrische vuurtjes ... Een middenklasse gezin kan investeren in een energiezuinige woning, maar zij niet. Dit betekent dat kwetsbare groepen relatief meer bijdragen aan de REG-premies, de transitie naar groene energiebronnen, het sociaal energiebeleid en andere ODV's.

BOODSCHAP AAN HET BELEID

- Maak de elektriciteitsfactuur betaalbaar door ODV's, heffingen en taksen uit de factuur te halen.

5.3.2. HET ONTRADINGSTARIEF

Het tarief dat gedropte klanten betalen bij de distributienetbeheerder is het gemiddeld tarief van de vijf populairste contracten bij de commerciële energieleveranciers. Het wordt sedert juli 2020 om de drie maanden herberekend. Deze mensen genieten dus noch van een 'sociaal tarief' (ondanks het feit dat DNB's (distributienetbeheerders) zich vaak 'sociale leveranciers' noemen), noch van het op dat moment laagste markttarief.

Het hanteren van een 'ontrading' tarief moet gedropte klanten aanzetten om zo snel mogelijk terug te keren naar de vrije markt. In theorie is dit aannemelijk, in de praktijk merken we vaak het tegendeel. Gedropte klanten, met schulden en verwickeld in een procedure van wanbetaling, blijven hangen bij de distributienetbeheerder.

Wie in de problemen komt met een commercieel tarief, komt zeker in de problemen met het ontradingstarief. Voor mensen met een gemiddeld verbruik van 3500 kWh op een enkelvoudige meter is het ontradingstarief vaak het duurste 'contract' in Vlaanderen. Meer zelfs: het ontradingstarief is bij de hoogste tarieven van Europa. Het is 20 procent duurder dan het goedkoopste commercieel contract in hetzelfde netgebied. Dit is geen oplossing om energiearmoede aan te pakken, wel integendeel.

Samenlevingsopbouw pleit ervoor om het ontradingstarief af te schaffen. Het is beter om mensen in energiearmoede zo snel mogelijk opnieuw volwaardig klant te maken van de vrije markt zonder hen dieper in de financiële problemen te duwen. Is het trouwens aangewezen dat mensen in energiearmoede via het ontradingstarief ook meebetalen aan de transitie, REG-premies, sociaal beleid ...? Vast en zeker een debat waard!

BOODSCHAP AAN HET BELEID

► Schaf het ontradingstarief af.

5.3.3. REGIONALE VERSCHILLEN TUSSEN INTER-COMMUNALES IN DE NET- EN ONTRADINGSTARIEVEN

Het te dure 'ontradingstarief' wordt nog eens versterkt door de regionale verschillen tussen de intercommunales van de distributienetbeheerders. Zo kost in september 2020 dezelfde service (3500 kWh enkelvoudige teller) voor mensen in energiearmoede in het Gaselwest-gebied (Kortrijk) maar liefst 23,84 procent meer dan in het FluviusWest-gebied (Diksmuide). Voor mensen met commerciële contracten is dit zelfs 27,3 procent duurder.

Door te verhuizen binnen Vlaanderen kan je zo makkelijk 220 euro per jaar besparen.

Vlaanderen kent twee 'speciale' tarieven voor kwetsbare gezinnen: het sociaal tarief en het ontradingstarief.

- ▶ Het 'sociaal tarief' geldt voor de allerlaagste inkomens (leefloon, uitkering FOD Invaliditeit, uitkering FOD Pensioenen). Dit tarief is overal in België gelijk. Waar je woont, maakt geen verschil uit.
- ▶ Het 'ontradingstarief' geldt voor iedereen met energieschulden die geen nieuwe leverancier vindt (en dus terecht komt bij Fluvius.) Dit tarief verschilt in Vlaanderen naargelang je woonplaats.

BOODSCHAP AAN HET BELEID

- ▶ Werk met één nettatarief voor heel Vlaanderen, zodat de verschillen tussen communales verdwijnen.

5.3.4. SLEUTELN AAN DE ENERGIEFACTUUR

Nettarieven

We staan voor een grote energietransitie. Om slechts drie aspecten te noemen: het energiegebruik moet dalen, het gebruik van fossiele brandstoffen zal afgebouwd worden, en het zelf opwekken en stockeren van elektriciteit zal de komende decennia alleen maar toenemen. Meer en meer gezinnen zullen in de toekomst in hun eigen elektriciteit voorzien. Daarom organiseerde de VREG in het voor- en najaar van 2020 een consultatie 'met betrekking tot de vaststelling van de tariefstructuur periodieke distributienettarieven elektriciteit voor klanten met een kleinverbruiksmeting'. Het is geen toeval dat een tariefmodel wordt voorgesteld dat geheel of gedeeltelijk gebaseerd is op het toegangsvermogen. Dit betekent een capaciteitstarief in tegenstelling tot het huidige verbruikstarief. Deze verandering zal zich de komende jaren verder doorzetten.

Samenlevingsopbouw heeft hier de volgende bedenkingen bij:

▶ Cijfers

Veel mensen in (energie)armoede zijn zeer spaarzaam en verbruiken minder energie dan ze nodig hebben om een menselijk bestaan te hebben.

Dit 'onderverbruik' is een verborgen probleem omdat hun beperkt inkomen hen hiertoe dwingt.

Daarnaast zijn er mensen met een hoog elektriciteitsverbruik, bijvoorbeeld door elektrische verwarming. Dat hoge verbruik wordt bepaald door hun huisvesting, en de kwaliteit ervan.

Als huurder kan je daarop niet of moeilijk ingrijpen.

Als noodkoper/eigenaar ontbreekt het je aan investeringsmiddelen.

Samenlevingsopbouw mist simulaties met concrete cijfers die aantonen hoe de factuur voor mensen in energiearmoede, door het vooropgestelde tariefmodel, zal stijgen of dalen. De nieuwe tariefstructuur mag in geen geval de elektriciteitsfactuur voor deze groep doen stijgen.

▶ Hoog vermogen en laag verbruik

Huurders met beperkte financiële middelen gebruiken vaak elektrische verwarmingstoestellen, ook al is het voor korte periodes. Het hoog vermogen kan er echter toe leiden dat zelfs een kort gebruik een hoge capaciteitskost veroorzaakt. Dit moet absoluut vermeden worden.

▶ Besparen op verbruik

Gezinnen met een laag inkomen hebben geen financiële mogelijkheden om slimme, zuinige toestellen te kopen of tools die de digitale meter 'slim' maakt. We vrezen dat de dynamische tarieven een Mattheus-effect veroorzaken: enkel wie geld heeft om te investeren, profiteert ten volle van de lagere prijzen.

▶ Geen dag/nachtstarief meer op de netcomponent

Vanaf 2022 valt het onderscheid tussen dag/nachtstarief weg. We zien geen simulaties die aantonen welke gevolgen deze beslissing heeft

voor mensen in energiearmoede. We vragen dan ook duidelijke projecties die deze gevolgen in kaart brengen.

► **Transparantie**

Nu reeds is de jaarlijkse eindafrekening voor veel mensen zeer ingewikkeld. Bij de combinatie van een tarief op toegangsvermogen en een tarief op basis van verbruik neemt de onduidelijkheid nog toe. Ook de dynamische energieprijzen zullen de eindafrekening ingewikkelder maken.

Vergelijken van diverse energiecontracten is nu al niet vanzelfsprekend voor de meeste gezinnen, omdat je met veel parameters moet rekening houden. De kans is groot dat enkel gezinnen met voldoende kennis of advies hier baat bij hebben.

Duidelijke informatie en communicatie is nodig om de berekening van de tarieven transparant te maken. Bovendien weten veel mensen niet over hoeveel vermogen ze nu beschikken. Als huurder kan je daar niet op ingrijpen. De keuze voor het meest voordelige contract wordt een bijna onmogelijke opdracht.

BOODSCHAP AAN HET BELEID:

- Bewaak dat huishoudens met een groot verbruik omwille van verouderde toestellen of dure elektrische verwarming niet afgestraft worden.
- Voer een armoedetoets uit op de nieuwe tarifiering.

Sociaal tarief: herdefiniëring en bijsturing

Samenlevingsopbouw is er al lang van overtuigd dat het sociaal tarief moet toegekend worden op basis van de hoogte van het inkomen en niet op basis van de herkomst van het inkomen of de uitkering.

In functie van het toekennen van het sociaal tarief, pleit Samenlevingsopbouw voor het hanteren van dezelfde doelgroepen als die van het sociaal verwarmingsfonds:

- Categorie 1: personen met recht op verhoogde verzekeringstegemoetkoming van de ziekte- en invaliditeitsverzekering
- Categorie 2: personen met begrensd inkomen
- Categorie 3: personen met schuldoverlast

Het lijkt ons logisch om de toegang tot het sociaal tarief voor elektriciteit en aardgas uit te breiden tot al diegenen die genieten van de verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering (RVV).

Bovendien lijkt het ons wenselijk om het sociaal tarief toegankelijk te maken voor diegenen die zich reeds in een financiële noodsituatie bevinden en voor wie een beperking van de energiekosten een noodzakelijke maatregel is om tot een oplossing voor het schuldenprobleem te komen. We denken hier aan:

- mensen die toegelaten werden tot de procedure van collectieve schuldenregeling;
- mensen die ondersteund worden door een erkende dienst van schuldhulpverlening.

In het kader van de coronacrisis besliste de federale regering de doelgroep voor sociaal tarief tijdelijk uit te breiden naar alle personen met een verhoogde tegemoetkoming. De periode loopt van 1 februari 2021 tot eind 2021. Hopelijk wordt de uitbreiding structureel verankerd.

FEPEG (Federatie van de Belgische Elektriciteits- en Gasbedrijven) formuleert hinderpalen wat betreft de prefinanciering en het jaarlijks verlies door het sociaal tarief. Zij vinden dit een argument om de doelgroep van het sociaal tarief niet te herzien of uit te breiden. Wij begrijpen dat de inkomsten niet kostenreflexief zijn. Als dit een hinderpaal is om de toekenning van het sociaal tarief te herdenken of de doelgroep uit te breiden, moet deze hindernis uit de weg geruimd worden.

V. is alleenstaande en woont in een klein appartementje. Ze heeft hoge ziektekosten en betaalt ook nog schulden af. Ze heeft verhoogde tegemoetkoming maar geen sociaal tarief. Om geen hoge aardgasfactuur te hebben, laat ze haar verwarming op 16 graden staan in het midden van de winter. Mocht V. sociaal tarief toegekend krijgen, zou ze op jaarbasis 286,95 euro minder betalen voor aardgas en 251,76 euro minder voor elektriciteit.

BOODSCHAP AAN HET BELEID

- ▶ Baken rechthebbenden op het sociaal tarief af op basis van de hoogte van het inkomen (loon, toelage, uitkering).
- ▶ Streef naar onmiddellijke en automatische toekenning.

Sterk opbouwwerk leidt tot bevrozing sociaal energietarief¹⁶

Ongeveer 400.000 gezinnen betalen een lager tarief voor elektriciteit en 250.000 gezinnen voor aardgas, het zogenaamde sociaal tarief.

Stefan Goemaere, opbouwwerker in het project 'energiearmoede in de Westhoek' van Samenlevingsopbouw, ontdekte een onaanvaardbare stijging van het sociaal tarief sinds februari: 22 procent voor elektriciteit en met 28 procent voor aardgas.

Met een tweet op 7 februari wees Stefan op de stijging en het feit dat nogal wat mensen onaangenaam verrast zullen zijn. Hij riep Samenlevingsopbouw, het Netwerk tegen Armoede, de VWSG, FEBEC, de CREG en de VREG op om de rechthebbenden te verwittigen.

VWSG pikte deze tweet op en de bal ging aan het rollen ...

Zaterdagochtend vond je Stefan in Het Nieuwsblad. In geen tijd stond het bericht op alle sites van kranten en de VRT. 's Maandags volgde ook De Morgen. Ook politiek kwam er beweging.

Afgelopen vrijdag besliste de federale regering dan dat ze de stijging ongedaan maakt. Vanaf 1 februari wordt voor 6 maanden het sociaal tarief bevroren, met behoud van de tarieven die sinds 1 augustus 2018 van toepassing zijn. De overheid betaalt de verhoging uit het Verwarmingsfonds, zo'n 13 miljoen euro. Op die manier vermijdt de regering een forse stijging van het sociaal tarief. Ze vraagt de CREG ook om de huidige berekeningswijze te bekijken, zodat forse stijgingen in de toekomst vermeden worden.

Collectieve verwarming, warmte- en koudnetten en collectieve meters

Voor alle vormen van collectieve verwarming, warmte- en koudnetten zijn de SODV's niet gegarandeerd. Samenlevingsopbouw vraagt dat Vlaanderen dit opneemt.

Soms wordt in de sociale huisvesting deze verwarmingskost verrekend via de huurlasten. Dat kan in extreme situaties leiden tot uithuiszetting. Dat kan niet de bedoeling zijn.

Bij collectieve verwarming gaat de leverancier ervan uit dat er warmte geleverd wordt, geen energie. Daarom wordt er geen sociaal tarief door de leverancier aangerekend, maar wel een 'voordeel-sociaal tarief'. De berekening hiervan is niet transparant. Bovendien moeten deze klanten ook herinneringskosten betalen. Hiervoor moet er op federaal niveau een wettelijk kader komen.

Tenslotte moet er ook aandacht zijn voor de collectieve meters, waarbij individuele huurders niet kunnen genieten van het sociaal tarief, terwijl ze er wel voor in aanmerking komen.

BOODSCHAP AAN HET BELEID:

- ▶ **Verbeter de beschermingsmaatregelen als de klant betalingsmoeilijkheden heeft.**
- ▶ **Zorg voor een transparante berekening van het sociaal tarief.**
- ▶ **Verbied collectieve meters.**

5.4.1. EEN VERBOD OP DEUR-AAN-DEURVERKOOP EN VERKOOP-OP-AFSTAND

Reeds jaren dringt Samenlevingsopbouw bij de overheid aan op een verbod op de deur-aan-deur-verkoop van energiecontracten. We doen dit samen met vele andere partners, zowel met consumentenorganisaties als met sociale organisaties in België.

Onder andere op vraag van Samenlevingsopbouw werd het consumentenakkoord aangepast en kwamen er afspraken tussen Febeg en de toenmalige minister van Consumentenzaken, Peeters. Dit heeft echter weinig of geen effect op het terrein. Nog steeds gebruiken de leveranciers en hun 'onderaannemers' bedrieglijke verkooppraktijken. Met regelmaat krijgen we getuigenissen van gedupeerde mensen, van eerstelijnsdiensten die voor een zoveelste keer moeten tussenkomen, of van gemeentebesturen die hun inwoners moeten waarschuwen voor bedrieglijke verkopers.

Een energiecontract sluit je niet af door de klant een laag maandelijks voorschot van 50 euro te garanderen, met een bon van 100 euro die je meteen kan besteden in de elektronica-supermarkt, of door te beweren dat je tarief lager dan het sociaal tarief ligt.

De Europese Commissie laat intussen toe dat de lidstaten ter bescherming van de kwetsbare consumenten beperkingen instellen op deze praktijken, bijvoorbeeld:

- ▶ tijdstippen vastleggen waarop huisbezoeken aan consumenten zonder hun expliciet verzoek niet zijn toegestaan;

- ▶ deze bezoeken verbieden als de consument zichtbaar heeft aangegeven hiermee niet akkoord te gaan;
- ▶ herroepingsrecht verlengen.

Samenlevingsopbouw roept op om van deze mogelijkheden gebruik te maken. We vragen een vergelijkbaar verbod als het verbod om alarmsystemen aan de deur of per telefoon te verkopen.

C. heeft een hoge jaarafrekening van 858 euro. Blijkbaar tekende ze via deur-aan-deur verkoop een contract. De verkoper was bijzonder vriendelijk en kwam betrouwbaar over. Hij garandeerde dat ze 40 euro per maand minder zou moeten betalen. Wij maken met haar een vergelijking van haar huidig contract en haar vorige contract op basis van de V-test.

Blijkbaar moet ze nu meer betalen.

"Hoe kan het nu dat mijn huidig contract duurder is dan mijn vorige contract? De verkoper zei duidelijk dat ik € 40 per maand minder zou moeten betalen. Hij heeft me gewoon iets voorgelogen."

R. en M. doen steeds hun best om Nederlands te begrijpen, maar het blijft moeilijk. Ze wisselden in 2019-2020 vier maal van leverancier op 1 jaar tijd.

De verkopers aan de deur, in de Mediamarkt of aan de telefoon zeiden telkens dat ze het goedkoopst zijn. Administratief hebben OCMW en Samenlevingsopbouw alles rechtgezet omdat door de vele wissels het recht op sociaal tarief niet werd toegepast.

Tijdens de eerste lockdown kregen ze drie maal telefoon van verkopers voor energiecontracten. Twee maal zei R. duidelijk 'neen'. Een derde maal is ze toch overgestapt naar een leverancier zonder het te beseffen. We hebben het contract nog kosteloos kunnen annuleren.

BOODSCHAP AAN UW FEDERALE COLLEGA'S

- ▶ Maak gebruik van de mogelijkheden die Europa biedt om de zwakke consument te beschermen tegen de bedrieglijke praktijk van verkoop-op-afstand.
- ▶ Maak eenzelfde verbod als het verbod om alarmsystemen aan de deur of per telefoon te verkopen.

5.4.2. SLAPENDE CONTRACTEN

Een slapend contract is een contract dat in het verleden werd getekend en nog loopt. Vaak worden ze automatisch verlengd wanneer de klant het niet opzegt. Als nieuwe klant kan je niet meer intekenen voor het product. Slapende contracten zijn dus bestaande contracten die niet meer in het huidige aanbod van de energieleveranciers zitten. In 2019 waren er zo 13.200 verschillende contracten, waarvan 664 actieve. De rest zijn de slapende contracten.

In oktober 2019 publiceerde de CREG nog een persbericht dat gezinnen en KMO's 600 euro per jaar kunnen besparen indien slapende contracten verboden zouden worden.

Samenlevingsopbouw is blij dat er federaal een voorstel op tafel ligt om dure slapende energiecontracten te laten uitdoven, met een actieve rol van de commerciële leveranciers. Zo wordt dit een structurele maatregel om dure contracten weg te werken.

BOODSCHAP AAN UW FEDERALE COLLEGA'S

- ▶ Schaf het stilzwijgend verlengen van een contract af. De energieleverancier moet de consument tijdig schriftelijk informeren als een contract ten einde loopt en zelf begeleiden naar een gunstig(er) actief contract.

5.5. RATIONEEL ENERGIEGEBRUIK

Een aantal mensen in armoede lijkt een rationeel en zuinig energieverbruik te hebben. Jammer genoeg is dat lage verbruik vaak geen keuze maar noodzaak. Door zichzelf vaker aan de wastafel te wassen in plaats van een douche te nemen of door 's winters twee truien aan te trekken in plaats van de verwarming aan te zetten, besparen ze op hun factuur. Dat hun verbruik laag en ecologisch is, wil niet zeggen dat het menswaardig is. Deze mensen zijn niet geholpen door nadruk leggen op rationeel energieverbruik. Het recht op een menswaardig leven komt immers in gevaar. Het verhogen van de inkomens, het verlagen van de energiefactuur en het verbeteren van de woonkwaliteit is hier aan de orde.

Anderzijds heeft een aanzienlijke groep van mensen in armoede ongewild zeer hoge facturen. Dit heeft vele oorzaken: een elektrische boiler die slecht werkt, een slecht geïsoleerd pand, niet weten hoe correct verluchten en verwarmen, een oude diepvriezer die in verbruik meer kost dan een nieuw model ...

Sommigen gebruiken ongewild te weinig energie, anderen te veel. Energiearmoede moet op verschillende fronten aangepakt worden.

BOODSCHAP AAN HET BELEID

- ▶ Verhoog de laagste inkomens.
- ▶ Verlaag de energiefactuur.
- ▶ Maak instrumenten om de woonkwaliteit betaalbaar te verbeteren.

5.5.1. ENERGIESCAN

Een energiescan is een snelle doorlichting van het energieverbruik van een gebouw. Het is gericht op maatschappelijk kwetsbare groepen en is gratis. Ze worden uitgevoerd door energiescanbedrijven.

Door een eenvoudige inspectie van het gebouw komt de bewoner te weten hoe hij energie kan besparen. De bewoner krijgt ook tips over de verwarming, de verlichting en de huishoudtoestellen. De energiescanner kan meteen kleine energiebesparende maatregelen uitvoeren zoals het plaatsen van LED-lampen of buisisolatie. Het huisbezoek en het persoonlijke gesprek met de bewoner zijn van niet te onderschatten belang.

(Bron: <https://www.vlaanderen.be/gratis-energiescan>)

Daarnaast zijn de meeste energiescandbedrijven ook projectpromotor voor de huur- en isolatiepremie van de netbeheerder. Vanuit de energiescans trachten ze de verhuurder te contacteren om hem te informeren over de premie en te begeleiden tijdens de werken. Denk maar aan nieuwe beglazing, dak- en muurisolatie.

Samenlevingsopbouw vindt de energiescan een nuttig instrument om maatschappelijk kwetsbare gezinnen te bereiken. De besparingstips zijn concreet en kunnen leiden tot effectieve energiebesparingen. Zoals gezegd gaan gezinnen in armoede meestal zeer zuinig om met energie. Maar er zijn aanzienlijk veel kwetsbare gezinnen met hoge verbruiken en hoge energiefacturen. Daar maakt een energiescan een verschil. Ook heeft de energiescan een preventief karakter. Door het persoonlijke gesprek kunnen energieproblemen voorkomen worden.

Persoonlijke begeleiding is van niet te onderschatten belang. Mensen hebben er nood aan. Energie is vaak een moeilijk te begrijpen thema en kent vele facetten. Mensen geraken er vaak niet wijs uit. Doe maar eens een V-test als je geen computer hebt of weinig Nederlands kent.

Voor Samenlevingsopbouw zijn er een aantal verbeteringen of aanpassingen mogelijk aan de energiescan:

- ▶ Voeg de Woonmeter (zie 5.5.2) op structurele wijze toe aan het spaarpakket van de energiescan.
- ▶ In 2019 werden er maar liefst 9.750 Woonmeters verdeeld onder de energiescanners om verder te verspreiden. Het instrument heeft zijn nut bewezen.
- ▶ Trek het bedrag van de huur- en isolatiepremies op.

Dit premiestelsel blijft een moeilijk uitvoerbaar verhaal. De huurmarkt is de moeilijkste woonmarkt omdat het niet eenvoudig is een huurder te overtuigen investeringen te doen in zijn woning. Bovendien duurt het enkele maanden vooraleer de dossiers volledig zijn afgerond. De energiesnoei-bedrijven krijgen een lage vergoeding om de kost van een begeleiding te dragen. Om meer dossiers aan te kunnen moeten de bedragen dus opgetrokken worden.

“Door de energiescanner kwam ik te weten dat mijn diepvries heel veel elektriciteit verbruikt. Ik wist niet dat oude toestellen veel meer elektriciteit verbruiken dan nieuwe toestellen. De energiescanner legde me uit dat het voordeliger was om een nieuwe diepvries te kopen, want daarmee zou ik op lange termijn goedkoper af zijn. Hij hielp me de kortingsbon van Fluvius aanvragen voor de aankoop van een nieuw toestel waarmee ik 150 euro korting kreeg.”

5.5.2. WOONMETER

De Woonmeter is een eenvoudige thermo- en hygrometer met vier vuistregels om correct te verwarmen en te verluchten. Het is een ideaal instrument voor lokale projecten om te leren bewust om te gaan met energie en zo mogelijk energie te besparen. Hij is ontworpen voor maatschappelijk kwetsbare gezinnen, maar is voor iedereen zinvol. De icoontjes tonen hoe je de woonmeter correct gebruikt zodat ook mensen die moeilijk Nederlands lezen of schrijven ermee aan de slag kunnen.

Samenlevingsopbouw ontwikkelde de Woonmeter vanuit haar praktijkervaring. Door temperatuur en luchtvochtigheid op een heldere manier zichtbaar te maken, maakt de Woonmeter het voor gezinnen makkelijker om correct te verwarmen en te verluchten. Het is een nuttig instrument voor de energiescan, woon- en budgetbegeleiding of lokale klimaatacties.

Ondertussen is de Woonmeter gekend in heel Vlaanderen. Samenlevingsopbouw organiseerde in 2018 een Vlaamse groepsaankoop voor lokale overheden, sociale huisvestingsmaatschappijen, sociaal verhuurkantoren en andere organisaties. Er werden 8.620 meters besteld. Ook toenmalig minister Peeters bestelde 9.750 stuks om te verspreiden via de energiescans.

Ook het Europese project Assist werkte met de Woonmeter en schrijft in zijn eindrapport:

“Dit toestel heeft écht zijn meerwaarde bewezen en zorgde voor een groot deel van het succes: het was een ‘toegangsticket’ voor de vrijwilliger, maar ook onze kwetsbare gezinnen waren hier unaniem heel tevreden over. Het is heel visueel en de gezinnen worden daardoor constant herinnerd aan het belang van energiezuinigheid. Fluvius zou dit graag opnemen in het spaarpakket van de Energiescanner; wij hebben de aanvraag voor de toestemming hiervoor naar het VEA gestuurd en zij hebben beloofd om dit te evalueren.”

Samenlevingsopbouw vraagt aan Vlaams minister van Energie en aan het VEKA (Vlaams Energie- en Klimaatagentschap) om de Woonmeter structureel en permanent op te nemen in het spaarpakket van de energiescan.

(bron: www.woonmeter.be)

"Iedereen zou zo'n toestel in huis moeten hebben om de luchtkwaliteit en de temperatuur binnenshuis te controleren."

"Ik heb geleerd op een juiste manier te verluchten en te verwarmen. Ik deed dit vroeger verkeerd."

"Die woonmeter liet me serieus schrikken. Om te testen, zette ik de woonmeter een keer in mijn slaapkamer. Als ik wakker werd was het 4°C met een luchtvochtigheid van 80 procent. Ik kan de slaapkamer niet verwarmen, tenzij met elektrische bijverwarming. Geen wonder dat het steeds muff ruikt en dat er schimmel is. Ik werd met de neus op de feiten gedrukt."

BOODSCHAP AAN HET BELEID

- ▶ Voeg de Woonmeter permanent toe aan het spaarpakket van de energiescan.
- ▶ Investeer in de opvolging en begeleiding van mensen die een Woonmeter ontvangen.
- ▶ Verhoog de begeleidingskost bij de huur- en isolatiepremie van de projectpromotor.

5.5.3. PAPILLON

Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen verhuurt 129 huishoudtoestellen aan mensen met energieschulden en oude energieverslindende apparaten in huis.

Dat gebeurt via de OCMW's in de Westhoek. Het gaat om koelkasten, diepvriezers en de combiversie daarvan, wasmachines, droogkasten en vaatwassers, allemaal van het merk Bosch. Het project heeft de uitdrukkelijke bedoeling om via de principes van circulaire economie te strijden tegen energiearmoede. De huurcontracten lopen over 10 jaar, waarin de service en garantie inbegrepen zijn. Maandelijks betaalt een gezin ongeveer 7 euro per toestel. Eén keer per jaar stort Samenlevingsopbouw het verzamelde huurgeld door naar BSH Home Appliances, dat eigenaar van de toestellen blijft. Na de huurperiode keren de toestellen naar Bosch terug voor hergebruik of recyclage.

Met dit experiment wil Bosch ervaring opdoen op het vlak van circulaire economie. Bij het ontwerp van nieuwe toestellen kan het dan rekening houden met onder meer het verkleinen van de afvalberg en duurzame herstellingen.

Het Papillon project won ondertussen meerdere prijzen waaronder de klimaatroef van De Standaard, binnen de zogeheten 'Radical Vernieuwers'. Papillon werd ook genomineerd voor de Belgian Business Award for the Environment en voor de European Business Award.

Na de positieve evaluatie van het pilootproject in de Westhoek (en Beerse) wil Papillon uitzwermen naar de rest van Vlaanderen. In Vlaanderen leven immers minstens 120.000 gezinnen in energiearmoede die gebruik maken van verouderde toestellen. Dit is niet alleen slecht voor het klimaat maar zorgt ook voor hoge energie- en waterrekeningen. Via een franchisemodel zal Samenlevingsopbouw OCMW's en lokale organisaties engageren. Momenteel lopen gesprekken in alle Vlaamse provincies. In 2021 voorzien we een opschaling met 500 toestellen, in 2022 nog eens 1.000 bijkomende toestellen.

“Ik bespaar heel wat energie dankzij mijn energiezuinige toestellen, maar Samenlevingsopbouw heeft me ook geleerd om heel bewust met mijn energieverbruik om te gaan, waardoor ik nog meer kan besparen en ik mijn bescheiden bijdrage lever aan de strijd tegen de opwarming van de aarde”.

“Dankzij Papillon bespaar ik energie, maar heb ik ook de zekerheid dat de deurwaarder mijn wasmachine en ijskast niet kan weghalen. Die blijft immers eigendom van Bosch. Dat verbetert mijn gemoeds- en nachtrust ...”

BOODSCHAP AAN HET BELEID

- ▶ Sta het principe van de kortingscheque (150 euro) toe. Net zoals de kortingscheque voor beschermde afnemers heeft Papillon het uitdrukkelijk doel om energiezuinige huishoudtoestellen beschikbaar te maken voor mensen in energiearmoede.
- ▶ Voorzie een rol voor de Energiehuizen in de financiële opvolging.

6. ENERGIEARMOEDE AANPAKKEN

We stellen twee instrumenten voor die een rechtstreekse invloed hebben op het bestrijden van energiearmoede.

6.1. EEN HAALBAAR BETAALPLAN

Een haalbaar betaalplan heeft voor iedereen voordelen. De energieleverancier heeft meer kans op een betaalde factuur. De klant blijft genoeg financiële ademruimte hebben. Een betaalplan haalbaar maken, kan betekenen dat de leverancier zich tevreden stelt met een langere looptijd en een lager bedrag per maand.

Uit de sociale statistieken energie van de voorbije jaren blijkt dat betaalplannen voor energieschulden in bijna de helft van de cases niet wordt nageleefd. Dat inspireerde de VREG om de looptijd en de hoogte van de betaalplannen te onderzoeken en zo de haalbaarheid ervan in kaart te brengen. Op basis daarvan ontwikkelde de VREG de 'Goede praktijk betaalplannen' met aanbevelingen. Uit de cijfers van de sociale statistieken blijkt dat er nog veel verkeerd loopt met de betaalplannen: te korte looptijd en te hoge bedragen. Zie pagina 10.

BOODSCHAP AAN HET BELEID

- ▶ De 'Goede praktijk betaalplannen' aanpassen en omzetten in regelgeving die wordt opgelegd aan de commerciële leveranciers en netbeheerder. Of maak de goede praktijk op een andere manier afdwingbaar.

6.2. MINIMALE LEVERING AARDGAS

In de periode van 1 november tot 31 maart kent een aantal OCMW's facultatief de minimale levering toe aan mensen met een aardgasbudgetmeter die met aardgas verwarmen. Er bestaat een grote verscheidenheid hoe OCMW's hiermee omgaan. In enkele gemeenten wordt de minimale levering toegekend aan iedereen die het komt vragen. In andere OCMW's doet men een uitgebreid sociaal onderzoek of stelt men voorwaarden (bijvoorbeeld in de zomer de budgetmeter aardgas opladen). Niet alle OCMW's kennen de minimale levering toe. Sommigen hebben een alternatief systeem.

Elk jaar voert Samenlevingsopbouw campagne om mensen in (energie)armoede te sensibiliseren en te stimuleren de aanvraag bij het OCMW te doen.

MINIMALE LEVERING AARDGAS

november 2020 – maart 2021

*Je hebt een budgetmeter aardgas en je verwarmt met aardgas?
Je hebt te weinig geld om je budgetmeter op te laden?
Ga dan langs bij het OCMW/Sociaal Huis van jouw gemeente om de 'minimale levering aardgas' aan te vragen!*

Wat is het?

De minimale levering aardgas is een financiële tussenkomst voor aardgas, twee maal per maand, gedurende de winterperiode van 1 november tot 31 maart. Dit bedrag wordt op de budgetmeterkaart gezet. Na de winter kan het OCMW 30% van de tussenkomst aan jou terugvragen.

Wat moet je doen?

Ga naar het OCMW/Sociaal Huis van je gemeente en vraag of je in aanmerking komt voor de minimale levering aardgas. Ook als je geen klant bent van het OCMW.

TWEEWEEKLIJKSE TUSSENKOMSTEN 2020-2021		
Woningtype	Niet-beschermde afnemer	Beschermde afnemer (=recht op sociale maximumprijs)
Appartement	€ 24,66	€ 10,66
Rij- of hoekhuis (max. 2 open gevels)	€ 34,66	€ 14,66
Vrijstaand of halfopen (meer dan 2 open gevels)	€ 41,66	€ 17,66

VUZ: Samenlevingsopbouw, Brusselsepoortstraat 8, 2800 Mechelen, Tel. 016 20 13 75.

WAT NEEM JE MEE?

- Je **identiteitskaart**
- Je **gele budgetmeterkaart aardgas**. Die heb je niet als je digitale meters hebt.
- Een **bewijs van de inkomsten** van alle gezinsleden (bijvoorbeeld loonfiches, attesten van uitkering, rekeninguittrekkel ...)
- Een **bewijs van je vaste kosten** (huur, water, energie, internet, verzekeringen ...)
- Eventueel de **contactgegevens van je schuldbemiddelaar**

Wat gebeurt er verder?

Je hebt een gesprek met de maatschappelijk werker van het OCMW. Die onderzoekt of je wel of niet in aanmerking komt voor de minimale levering. Ben je reeds klant bij het OCMW, dan heeft het OCMW de meeste informatie al.

Als men jouw aanvraag goedkeurt, wordt het bedrag op jouw kaart gezet (bij een klassieke budgetmeter) of wordt het bedrag op de meter gezet (bij een digitale meter met budgetmeterfunctie).

Meer informatie:

Jan Maris
opbouwwerker Energie en Armoede
M 0483 35 35 70
E jan.maris@samenvlevingsopbouw.be

Samenlevingsopbouw Antwerpen provincie vzw
Brusselsepoortstraat 8, 2800 Mechelen

Mede door onze sensibiliseringscampagne steeg het aantal toekenningen. Maar zoals te zien in onderstaande tabel ontvingen in de winter 2019-2020 slechts 20,05 procent van alle mensen met een aardgasbudgetmeter de minimale levering.

Voor de winter van 2019-2020 zitten we op 5.277 klanten met toekenningen in 245 van de 300 OCMW's. De daling van het aantal klanten die een toekenning kregen, is wellicht te wijten aan de zachtere winter. Toch zijn we ervan overtuigd dat nog veel klanten de minimale levering niet kennen en dus niet aanvragen.

WINTERPERIODE						
	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Aantal budgetmeters aardgas	28.313	27.733	27.814	28.059	27.693	26.318
Aantal klanten met toegekende steun	3.457	3.695	5.127	5.405	5.719	5.277
%	12,21%	13,32%	18,43%	19,26%	20,65%	20,05%
OCMW's/gemeenten		220/308	238/308	238/308	246/308	245/300
%		71,43%	77,27%	77,27%	79,87%	81,66%

BOODSCHAP AAN HET BELEID

- ▶ Zoek naar een mogelijkheid om de minimale levering automatisch toe te kennen, mogelijk via de data die de digitale meter oplevert.
- ▶ Stimuleer OCMW's om de minimale levering toe te kennen aan iedereen die ze aanvraagt zoals in Mechelen, Gent, Antwerpen.

"Dankzij de opbouwwerker in ons buurthuis kwam ik te weten dat er een 'minimale levering aardgas' bestaat. Ik had hier nog nooit van gehoord. Ik ben naar het OCMW gestapt met de vraag of ik in aanmerking kwam en dat bleek het geval te zijn. Als alleenstaande mama zijn alle extraatjes in de maand mooi meegenomen! Had ik hier maar al eerder van gehoord, dan kon ik er de vorige jaren ook al gebruik van gemaakt hebben."

6.3. SOCIALE BESCHERMING BIEDEN

Het beschermen van consumenten tegen schuldopbouw is belangrijk, op voorwaarde dat er ook oog is voor haalbaarheid en het bewaken van de menselijke waardigheid.

6.3.1. HET WAARBORGEN VAN SODV'S BIJ DIGITALE BUDGETMETERS

Het gebruik van digitale meters en de mogelijkheid van de netbeheerder om vanop afstand in te grijpen, zoals het activeren van de budgetmeterfunctie, heeft een invloed op de SODV's. In het najaar 2018 legt het toenmalige Eandis elf voorstellen op de tafel om de SODV's aan te passen naar de realiteit van de digitale meters. Het beleid wil hier snel werk van maken zodat de wijzigingen opgenomen kunnen worden in de aanpassing van het energiebesluit in 2019.

Samenlevingsopbouw gaat op de rem staan. Deze aanpassingen moeten goed overwogen en besproken worden. In het voorjaar 2019 startte het 'traject SODV's' een overleg met verschillende actoren, waaronder Samenlevingsopbouw. De deelnemers van ons project Energie & Armoede bieden aan om de focusgroep te zijn waar de aanpassingen van de SODV's getoetst worden. Na een onderbreking van 10 maanden wordt het SODV-overleg eind 2020 opnieuw opgestart. Be-doeling is de aanpassingen te verankeren in een nieuw energiebesluit in 2022.

6.3.2. DE BUDGETMETERFUNCTIE IN DE DIGITALE METERS

Bij de uitrol van de digitale meters behoren de mensen met een budgetmeter, of zij die een budgetmeterfunctie moeten ontvangen, tot de prioritaire doelgroep. Bij het plaatsen van de oude budgetmeters kwam er steeds een techniker aan huis. Dat was voor sommige mensen de aanleiding om alsnog hun schuld bij de netbeheerder te betalen. In de eerste fase van de uitrol van de digitale meters zal een techniker aan huis komen bij mensen die reeds een actieve budgetmeter hebben om de digitale meters te installeren. Enkele dagen daarna zal de budgetmeterfunctie geactiveerd worden. Maar in de toekomst zal het meer en meer gebeuren dat bij men-

sen die reeds over digitale meters beschikken, de budgetmeterfunctie moet geactiveerd worden. Dit gebeurt door de netbeheerder op afstand waardoor er niemand meer aan huis moet komen. De klant wordt schriftelijk op de hoogte gesteld van de activering.

Samenlevingsopbouw vreest dat het voor vele klanten niet duidelijk zal zijn dat de budgetmeterfunctie werd geactiveerd. Duidelijke communicatie is uiterst belangrijk.

6.4. AAN DE SLAG MET DE LAC-WERKING

Toegang tot energie is een basisrecht. Als iemand om financiële redenen dreigt afgesloten te worden, is er een cruciale rol weggelegd voor de lokale adviescommissie (LAC) van het OCMW. Maar de werkdruk ligt er erg hoog en het aantal dossiers neemt toe. Het is voor de LAC's een hele uitdaging om een kwaliteitsvol hulpverleningsaanbod te blijven garanderen.

Om LAC-medewerkers te ondersteunen, werkte het project Water en Armoede van Samenlevingsopbouw aan een inspiratienota 'Een goede praktijk van de Lokale Adviescommissie'. Concrete leidraden en handvatten uit die nota zijn nu verzameld op de LAC-portaal van de Vlaamse Milieumaatschappij. Het gaat over manieren om cliënten te bereiken, tips om de LAC-zitting vlot te laten verlopen, een draaiboek voor de interne werking ... Bovendien biedt de LAC-portaal inspirerende tips en suggesties van OCMW's en LAC-medewerkers.

Deze LAC-leidraad werd opgemaakt om waterarmoede aan te pakken. Heel wat tips en informatie zijn evenzeer bruikbaar voor de LAC Energie.

BOODSCHAP AAN HET BELEID

- ▶ Zorg ervoor dat de LAC een belangrijke rol speelt in de bescherming van de klanten, zeker in de realiteit van de digitale meters, waarbij de netbeheerder op afstand de budgetmeterfunctie kan activeren.
- ▶ Verbeter de rol van de LAC, met de inspiratienota van Samenlevingsopbouw als leidraad.

"Dankzij de inspiratienota van Samenlevingsopbouw over de LAC-werking, hebben we de LAC-werking in ons OCMW aangepast. Zo gaan we nu standaard op huisbezoek wanneer we iemand die voor het LAC moet verschijnen niet telefonisch kunnen bereiken. We pasten ook onze brieven in begrijpelijke taal aan."

6.5. GEEF KANSEN AAN LOKAAL BELEID INZAKE ENERGIEARMOEDEBESTRIJDING

Energiearmoede moet naast het Vlaams beleidsniveau ook lokaal of intergemeentelijk aangepakt worden. Want lokale besturen hebben heel wat instrumenten in handen.

Op lokaal niveau beweegt er veel op het vlak van milieu, klimaat, energie. Maar nog niet genoeg, zeker niet voor de meest kwetsbare groepen in de samenleving. Veel beleidsmakers en medewerkers op lokaal niveau willen zich extra inzetten voor deze groep, maar weten niet altijd hoe. De 'praktische gids in de aanpak van energiearmoede' van Samenlevingsopbouw kan hierbij een hulp zijn.

Innoveren en Inspireren

Vanuit onze samenwerking met lokale besturen werkte Samenlevingsopbouw in 2019 een praktische gids uit voor lokale beleidsmakers en eerstelijns werkers. De gids neemt hen mee in probleemdetectie, bestaande instrumenten, frisse ideeën, de grote middelen ...

De grote thema's zijn:

- ▶ Waarom werken aan energiearmoede?
- ▶ Hoe zet je een lokale energiedienstverlening op?
- ▶ Energiedienstverlening van A tot A+++.

Daarnaast ontwikkelde Samenlevingsopbouw handige tools in de vorm van steekkaarten waarmee eerstelijns werkers actief aan de slag kunnen. Deze tools kregen vorm door de vele samenwerkingen met maatschappelijk werkers. Voorbeelden van tools zijn:

- ▶ gemiddeld energieverbruik en stappenplan bij laag, gemiddeld en hoog verbruik;
- ▶ instrumentarium: 'besparen op je energiefactuur' en 'renoveren en isoleren';
- ▶ korte checklist energiesituatie en woonkwaliteit;
- ▶ gemiddeld waterverbruik, stappenplan laag, gemiddeld en hoog verbruik en webtool 'werking lokale adviescommissie';
- ▶ sterke praktijk: energiedienstverlening in OCMW Herselt.

Gratis ter beschikking

Alle informatie is terug te vinden op www.energiearmoedebeleid.be. Het materiaal kan ook besteld worden bij Samenlevingsopbouw.

BOODSCHAP AAN HET BELEID

- ▶ **Stimuleer de lokale overheden om te werken aan een lokaal energiearmoedebeleid. De praktische gids van Samenlevingsopbouw is inspirerend materiaal om mee aan de slag te gaan.**

"We kregen de 'praktische gids in de aanpak van energiearmoede' van Samenlevingsopbouw opgestuurd en dat inspireerde ons om ons gemeentelijke woonloket uit te bouwen tot een woon- en energieloket waar onze burgers niet enkel met woonvragen, maar ook met al hun energievragen terecht kunnen."

"Ik gebruik de steekkaarten met het stappenplan in mijn dagelijkse werking als sociaal werkster om te weten wat ik moet doen bij hoog energie- en waterverbruik van cliënten. Het helpt me om systematisch en meer proactief energie- en waterproblemen aan te pakken."

7. ENERGIEARMOEDE EN EEN SOCIAAL RECHTVAARDIG KLIMAAT- EN MILIEUBELEID

Duurzame ontwikkeling is de laatste jaren een steeds belangrijker thema geworden. Dit is volledig terecht.

De urgentie van de klimaatproblematiek, en zeker ook de effecten daarvan op maatschappelijk kwetsbare groepen wordt steeds groter. De (economische) ontwikkeling die we vandaag kennen is niet vol te houden. Hierbij worden de kosten voor kwetsbare groepen en toekomstige generaties te hoog. De ecologische uitdagingen diepen de bestaande ongelijkheden nog uit. Mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie worden op drie manieren benadeeld: terwijl ze minder bijdragen aan de milieuproblematiek dragen ze er wel de zwaarste gevolgen van. Bovendien dreigen zij dupe te worden van het klimaatbeleid. Het is dan ook essentieel om in de ecologische transitie een sociaal-rechtvaardige dimensie in te bouwen.

De overheid is uiteraard niet blind gebleven voor deze problematiek. Ze zet nu reeds via diverse maatregelen, premies ... (o.a. binnen het woon- en energiebeleid) in op het bevorderen van duurzame ontwikkeling. Dit kan echter negatieve effecten hebben op armoede en zelfs sociaaleconomische ongelijkheden versterken. Een eenvoudig voorbeeld hiervan zijn de stimulerende maatregelen om de energie-efficiëntie van woningen te verbeteren, zoals bijv. premies of fiscale kortingen. In de praktijk stellen we keer op keer vast dat dergelijke maatregelen de meest kwetsbare groepen in onze samenleving niet of nauwelijks bereiken. Vaak is er een grote voorfinanciering nodig, zijn er aanzienlijke administratieve drempels of zijn

er meer urgente problemen op het vlak van structurele woonkwaliteit. Bovendien is een grote meerderheid van kwetsbare huishoudens huurder op de private huurmarkt. Daar speelt het ondertussen bekende probleem van de 'split incentive': de huiseigenaar zal niet investeren in energiebesparende maatregelen, aangezien hij daar niet rechtstreeks de vruchten van plukt.

Dit alles zorgt er niet alleen voor dat kwetsbare gezinnen opnieuw uit de boot vallen – terwijl zij net veel baat zouden hebben bij een lagere energiefactuur – maar ook dat er een 'harde kern' van energieverslindende woningen blijft bestaan, wat ook de streefdoelen van duurzame ontwikkeling in de weg staat.

BOODSCHAP AAN HET BELEID

- ▶ Zorg er voor dat alle maatregelen om te komen tot een klimaat- en energietransitie op een sociaal-rechtvaardige manier gebeuren.
- ▶ Pas bij het nemen van ingrijpende beslissingen het instrument van de armoedetoets toe.
- ▶ Zorg er voor dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen.
- ▶ Neem maatregelen waar de grootste (energie- en klimaat)winsten te halen zijn: de woningen op de private huurmarkt.

Praktijkvoorbeelden

Buurzame Stroom Gent

PROBLEEM

niet iedereen kan zonnepanelen plaatsen wegens:
dak niet geschikt
onvoldoende financiële middelen

DOELEN

zoveel mogelijk zonnepanelen plaatsen in één projectzone/wijk/ buurt

specifiek aanbod uitwerken, gericht op kwetsbare gezinnen

uitwerken van oplossingen voor het elektriciteitsnetwerk van de toekomst (productie energie, verdeling, opslag)

OPZET

aangepaste communicatie & informatie voorzien

zonnepanelen 'op maat' pakket voorzien voor:

huizen in eigendom, huurwoningen, huurappartementen, bedrijven & organisaties, overheidsgebouwen

speciale aandacht geven aan kwetsbare gezinnen...

...met eigen woning, geschikt dak, beperkte financiële middelen:

*publieke en private leningen
verhuur zonnepanelen
andere financieringskanalen*

...met eigen woning, ongeschikt dak, beperkte middelen:

*gecombineerde aanpak dak & zonnepanelen
zonnepanelen, onderdeel van een totaalrenovatie*

...in sociale huisvesting

uitbouwen van slimme energiesystemen

CONTACT

Frank Vandepitte

Samenlevingsopbouw Gent vzw

T 0488 90 08 49

E frank.vandepitte@samenlevingsopbouw.be

RESULTATEN

contact met 771 van de 3.177
gezinnen in de projectzone

120 installaties

1.245 zonnepanelen op woningen
en appartementen

2 scholen en 33 organisaties/
bedrijven nemen deel

1.290 zonnepanelen

twee grote subdoelgroepen
gezinnen met een taalbarrière:

2 installaties (22 zonnepanelen)

gezinnen met beperkt middelen:

9 installaties (78 zonnepanelen)

experimenteren met technische
vernieuwingen o.a.:

community virtual power plant
concept van 'zonnedenen'
energy-communities

labo- en oost-west opstelling
thuisbatterijen

app om productie visueel te
maken

energiecomputers i.f.v.
energiemanagement
warmtepompen

data-uitwisselingsystemen

HINDERNISSEN

stabiel regelgevend kader, als
zekerheid voor investeringen in
energie ontbreekt

mogelijkheden om privaat
energie te produceren en ter
beschikking te stellen aan derden
ontbreken

dikwijls slechte kwaliteit van
woningmarkt (vooral private
huurmarkt)

aangepast instrumentarium
ontbreekt om kwetsbare
gezinnen te laten participeren
aan de energietransitie:

geen gratis (en voldoende hoge)
leningen

geen verhoogde premies én
voortfinanciering voor kwetsbare
gezinnen

geen instrumenten om
verhuurders te ondersteunen

BELEIDSADVIEZEN

organiseer een gecombineerde
aanpak (plaatsen zonnepanelen,
dakrenovatie en isolatie) bij de
verdere promotie en uitrol van
zonnepanelen

koppel een voldoende groot
pakket gratis leningen,
premies, ontzorging en
voortfinanciering vast aan een
standaardoplossingspakket dat
kwetsbare groepen ondersteunt
in de energietransitie

creëer een eenvoudig kader dat
de verdeling van de opbrengst
van energie bij burgers mogelijk
maakt

creëer een eenvoudig en
transparant kader voor huur-
verhuur mogelijkheden om
de 'gecombineerde aanpak'
mogelijk te maken, met
gegarandeerde opbrengst
voor huurder en een beperkte
terugverdientermijn voor
verhuurder

Buurzame Stroom Gent

WWW.BUURZAMESTROOM.BE

BUURZAME STROOM

HET ENERGIEPRODUCT VAN DE TOEKOMST

ZONNEPANELEN VOOR IEDEREEN
OP HET ELEKTRICITEITSNET
VAN DE TOEKOMST

CRAZY
LEGS
DANCE
SCHOOL

Dampoort KnapT OP in Gent

PROBLEEM

200 000 Vlaamse eigenaars ... hebben geen of te weinig budget voor dringende kwaliteitswerken of energiezuinige renovatie

mensen met een beperkt budget moeten (door o.a. slechte huurmarkt) ...

een kwalitatief slechte woning kopen met een langlopende lening

anderen worden 'noodeigenaar' na scheiding, ziekte, jobverlies ...

slechte woningen:

slecht geïsoleerd, enkel glas, schimmel- en vochtproblemen, verouderde elektriciteit ...

hoge energiefactuur
bestaand premiestelsel dikwijls niet toegankelijk

voor mensen met weinig of geen budget

wegens noodzakelijke prefinanciering

DOELEN

10 woningen renoveren
(€ 30 000 per woning)

maximaal gebruik maken van bestaande premiestelsel

na renovatie, elke woning scoort minder dan 15 strafpunten (Vlaamse Wooncode)

heeft betere energieprestatie is veiliger en gezonder

concept ontwikkelen i.f.v. betaalbare renovaties

voor noodkopers; toepasbaar in andere wijken en steden

financieel en juridisch kader tools

voorwaardenkader, reglement, overeenkomst

bewoners intensief begeleiden bouwtechnisch en sociaal

sociale cohesie versterken (communitybuilding)

wooncomfort verhogen na renovatie.

OPZET

SAMENWERKING TUSSEN ACTOREN STIMULEREN

sociale sector

bouwtechnische sector

lokale overheid

private partner

VERSCHILLENDE ROLLEN

OCMW Gent

financiële coördinatie

CLT Gent vzw

visie-ontwikkeling, initiator, uitvoerder

Samenlevingsopbouw Gent vzw

inhoudelijk coördinator van het project

Vzw SIVI

sociale begeleiding van de deelnemers, community werking

Domus Mundi vzw

bouwtechnische begeleiding

RESULTATEN

10 afgewerkte woningen
gemiddeld 11 punten op de
Vlaamse Wooncode
beter resultaat dan vooropgesteld

sterke daling van de
energiescores
gemiddeld van 519 kWh/m² naar
244 kWh/m²
Vlaamse gemiddelde:
296 kWh/m²

opshaling in Gent naar 100
huizen (Gent knapt op)

realisatie van een Vlaams
Noodkoopfonds

stad Gent zal 50 woningen per
jaar renoveren
volgens de juridische en
financiële kaders van Dampoort
knapT OP en 'Gent knapt op'

HINDERNISSEN

werving van kandidaten is
tijdsintensief

€ 30 000 is dikwijls voldoende
voor een allesomvattende
renovatie

het voorwaardenkader en
reglement zijn complex

vertrouwen winnen van de
bewoners vraagt veel tijd

als € 30 000 onvoldoende
is om lager te scoren dan
15 strafpunten, is deelname
onmogelijk

de meest preciaire situaties
worden daardoor niet bereikt

BELEIDSADVIEZEN

hanteer een tussenkomst, in te
lossen na vervreemding van de
woning

voorzie meer dan 30 000 euro
voor woningen in zeer slechte
staat

garandeer projectmiddelen
voor sociale en bouwtechnische
begeleiding

CONTACT

Gilles Guillaume

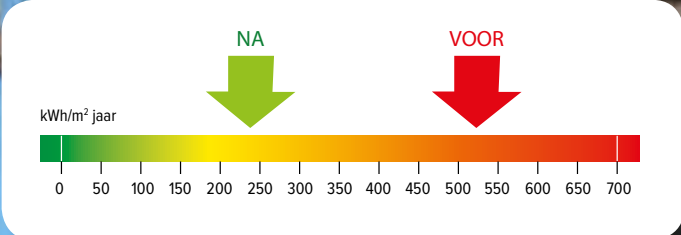
Samenlevingsopbouw Gent vzw

T 0484 73 56 61

E gilles.guillaume@samenvlevingsopbouw.be

Dampoort KnapT OP in Gent

Duurzame[®] Prinskouter in Ronse

PROBLEEM

oude textiel-arbeiderswijk met veel kansarmoede

kleine, slechte, niet geïsoleerde woningen

grijze, onaantrekkelijke buurt

gebrek aan (kwalitatieve) publieke ruimte

DOELEN

werken naar een duurzamer buurt op maat en ritme van de bewoners

socio-economische positie van de bewoners versterken

energiekost doen dalen

wijkgevoel versterken

woonkwaliteit verbeteren

OPZET

vergroening

kwalitatieve publieke ruimte creëren via o.a. tijdelijke invulling
buurtbewoners betrekken = samen nadenken over: ontwerp, aanleg, beheer

woonkwaliteit verbeteren met focus op energie

groepsaankopen aanbieden
begeleiding aanbieden
verkenning
groepsrenovatieproject (met o.a. SOLVA, Provincie Oost-Vlaanderen ...)

community building

ruimte voor spel en ontmoeting creëren
buurtactiviteiten organiseren
nieuwe groene ontmoetingsplaats 'Den Botaniek' realiseren

duurzaam masterplan

lokaal bestuur aansporen voor de opmaak van duurzaam masterplan op maat van en met de betrokkenheid van de kwetsbare bewoners

CONTACT

Annelien Colson

Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen vzw

T 0491 34 41 31

E annelien.colson@samenlevingsopbouw.be

RESULTATEN

nieuwe publieke ruimte in de buurt – De Lochting (sociale moestuin) en heraanleg nieuwe ontmoetingsplek aan Den Botaniek

.....
campagne 'I love Prinskouter'

.....
uitwerken van een buurtrapport met de buurtbewoners + voorstelling tijdens buurtexpo

.....
Stad Ronse engageert zich voor de uitwerking van een 'masterplan' voor de buurt Prinskouter met betrokkenheid van de inwoners

.....
buurtactiviteiten o.a. BotaniekFeest, Open Lochting, Wintervuur, Buurtspeelplein in de zomer op de Lochting

.....
energiebegeleiding i.s.m. Sociaal Huis en Goed Wonen (energiescanners)

HINDERNISSEN

groepsaankopen en renovatietraject wonen zijn geen succes. Bewoners hebben de financiële ruimte niet om te investeren in hun woning. Er is nood aan een startbudget.

.....
uitdaging om de grote privé spelers in de wijk, o.a. een oude textielabriek en ruim groen privé terrein, te betrekken bij de opmaak van het masterplan

.....
bewaken dat het toekomstige buurtplan de nodige zuurstof brengt in de wijk voor de huidige bewoners. Opletten dat er geen verdringing plaatsvindt.

BELEIDSADVIEZEN

AAN HET LOKAAL BESTUUR:

.....
maak duurzame masterplannen, voor en met de huidige bewoners

.....
stel een modelovereenkomst op i.f.v. tijdelijke invulling van terreinen en leegstaande gebouwen

.....
ontwikkel een lokale premie ter bestrijding van opstijgend vocht

.....
versterk de kwaliteit en de betaalbaarheid van woningen in aandachtsbuurten

.....
hanteer een diverse aanpak, o.a.:

.....
controle (kwaliteitsbewaking), ondersteuning bij renovatie inzetten op sociale woningen (via o.a. SVK)

.....
slopen waar nodig ...

Duurzame[®] Prinskouter in Ronse

Samenlevingsopbouw gaat voor groenere gevels en energiezuinige woningen

RONSE

Samenlevingsopbouw zoekt in de Prinskouter mensen die van hun gevel een tuintje willen maken en huiseigenaars die een energiebesparende renovatie willen uitvoeren. "Twee ecologische projecten om de buurt milieuvriendelijker en groener te maken", klinkt het.

Samen met een 80-tal buurtbewoners vierde Samenlevingsopbouw de opening van de 'Energiecentrale'. "Dat is een nieuw

buurtlokaal in sociale moentuin De Lochtning", zegt Stijn Ovaere. "Omwonenden kunnen er terecht met vragen rond energie, of gewoon samenkomen voor activiteiten en sociale contacten in een groene omgeving."

Het feestje, met hapjes, een bar en een live-optreden, was voor Samenlevingsopbouw meteen de ideale gelegenheid om aandacht te vragen voor twee projecten. Voor het eerste wordt gezocht naar minstens tien huiseigenaars die een energiebesparende renovatie willen uitvoeren. "Veel

woningen in de Prinskouter zijn slecht geïsoleerd of hebben een energievervaldend verwarmingssysteem", weet projectverantwoordelijke Annelien Colson. "We merken dat eigenaars die daar iets aan willen doen, nood hebben aan technisch advies of met vragen zitten rond premies en offertes. Met het project 'Renovatie' brengen we verschillende partners samen."

Het tweede project is de geveltuinactie. "We sporen buurtbewoners aan om hun gevel te vergroenen", zegt projectverant-

• De projectverantwoordelijken Stijn en Annelien voor de 'Energiecentrale'.

woordelijke Stijn Ovaere. "In de Prinskouter is er niet veel groen, of mogelijkheden om groen aan

te brengen. Geveltuinjes zijn daaraan een zeer goed middel om de buurt op te fleuren." [1/1]

↑ Het Nieuwsblad, oktober 2018

Winterplein Botaniek onthult plannen Prinskouter

24/01/2017 om 12:00 door SBF

De koer van het centrum in de Spilsterstraat krijgt een nieuwe invulling. #RONSE2017

RONSE - Bewoners van de Prinskouter vragen al jaren om meer groen en open ontmoetingsruimte. Met het project Botaniek slaan de Stad Ronse en vzw Samenlevingsopbouw de handen nu in elkaar om een nieuwe, groene invulling aan de koer van het centrum in de Spilsterstraat te geven. Dat heet voortaan ook kortweg 'Den Botaniek'.

↑ Het Nieuwsblad, 24/1/2017

Samenlevingsopbouw, Georganiseerd en Georganiseerd Samenlevingsopbouw (vzw) en Samenlevingsopbouw @Lieve Dierckx

Samenlevingsopbouw stelt buurtrapport Prinskouter voor: kansen en werkpunten voor mobiliteit, wonen, de warme samenleving en publieke ruimte

Samenlevingsopbouw heeft in de Ronse wijk Prinskouter haar buurtrapport voorgesteld. De organisatie wil er de afsluitende fase

↑ Het Laatste Nieuws

Energieke Dorpen in de Westhoek

PROBLEEM

hoge energieprijzen

meer actieve budgetmeters dan gemiddeld in Vlaanderen

meer oudere woningen dan gemiddeld in Vlaanderen

meer huizen zonder muur-, dak- of zolderisolatie dan gemiddeld in Vlaanderen

kwetsbare gezinnen in energiearmoede zijn moeilijk te bereiken

DOELEN

woonkwaliteit i.v.m. energie verbeteren

extra aandacht en zorg voor mensen in energiearmoede

mensen in energiearmoede leven energiezuiniger

OPZET

NAAR VERHUURDERS:

verwijzen naar correcte informatie over regelgeving en premies

doorverwijzen naar de woonwinkel

woningonderzoek uitvoeren

stappenplan opstellen van (energetische) renovatiewerken

verwijzen naar de sociale isolatiepremie

met beschermde klant als huurder: doorverwijzen naar ontzorgers van isolatiewerken

NAAR HUURDERS:

begeleiden i.v.m.:
energiebesparende maatregelen
rationeler omgaan met energieverbruik
kennis van de energiemarkt ...

CONTACT

Mieke Van Poucke

Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen vzw

T 0474 91 96 73

E mieke.van.poucke@samenlevingsopbouw.be

RESULTATEN

HOUTEM:

33 huurwoningen – 16 met
warmteverlies

na een initiële brief:

16 eigenaars werden opgebeld

4 namen zelf contact op met de
Stad Veurne

5 woningonderzoeken – 3
uitgesteld tot na corona

4 eigenaars vroegen verdere
begeleiding

5 eigenaars doorverwezen naar
de Woonwinkel

3 deden energetische
renovatiewerken na onze
tussenkomst

2 vroegen sociale isolatiepremies
aan

HINDERNISSEN

Woonwinkels niet gekend bij de
verhuurders

te weinig premies voor
de renovatie van private
huurwoningen

bestaande premies zijn
onvoldoende gekend

men weet niet hoe de premies
aan te vragen

eigenaars hebben geen tijd om
zich in regelgeving en premies te
verdiepen

BELEIDSADVIEZEN

bied ontzorging aan private
verhuurders bij renovatiewerken:

renovatiecoaches:

*begeleid het volledige
renovatieproces*

*geef steun bij de aanvraag van
premies*

voor alle private huurwoningen:

verplicht het conformiteitsattest
verstreng gradueel het minimale
EPC-label

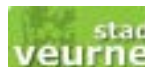
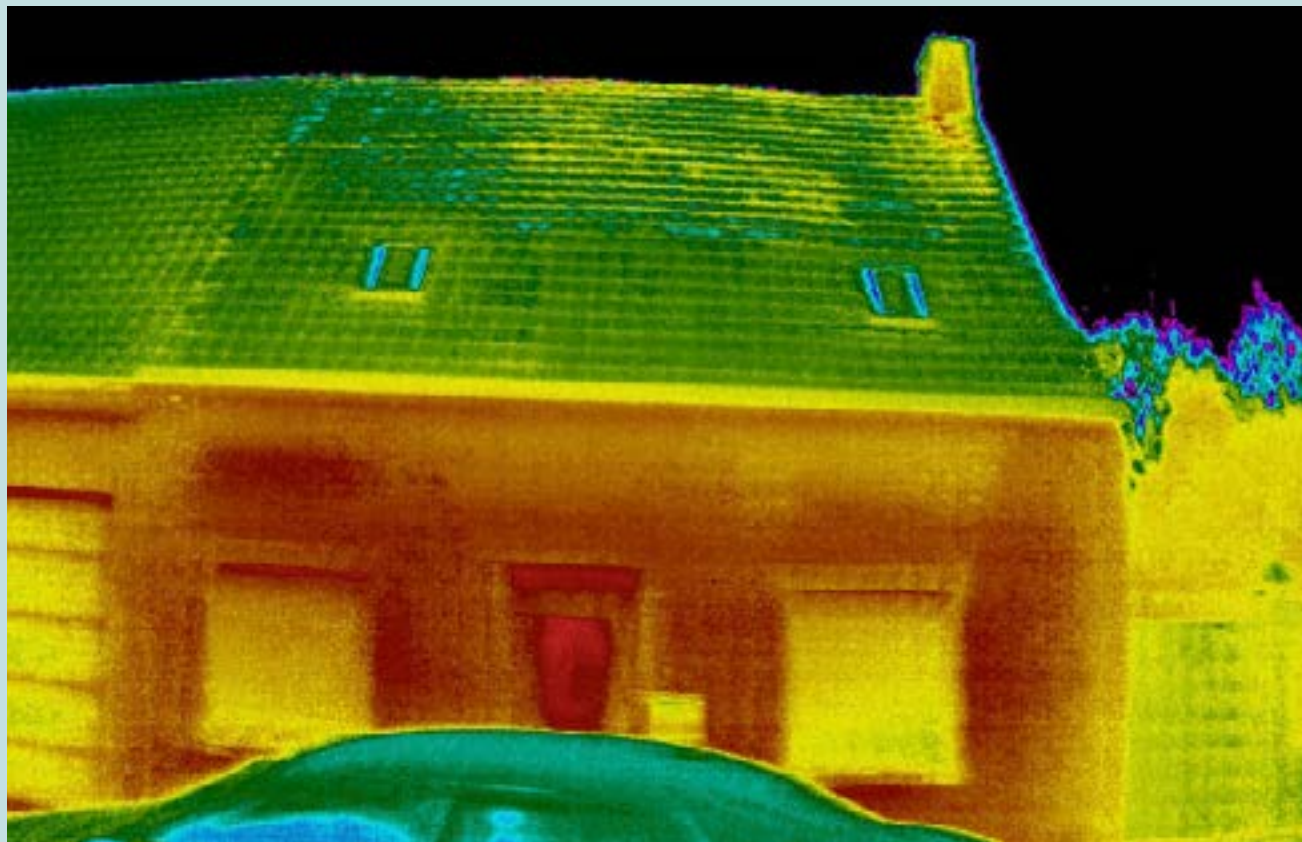
bij/voor private verhuurders

promoot Woonwinkels en
Energiehuizen

stel de Vlaamse renovatiepremie
onder voorwaarden open

stel de 0% energielening onder
voorwaarden open

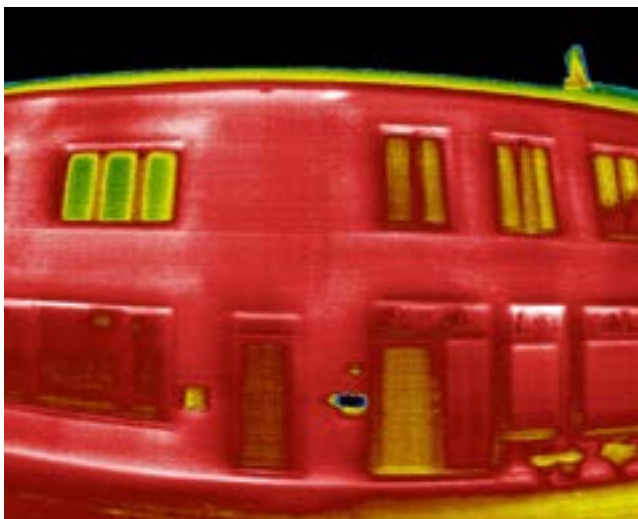
Energieke Dorpen in de Westhoek

Beste inwoner van Houtem,

Met deze warmtefoto willen we je niet alleen inzicht geven in de energieverliezen van jouw woning, we willen je ook helpen om er iets aan te doen.

Dankzij het project 'Energieke Dorpen' kan je gratis beroep doen op onze onafhankelijke experts. Elke inwoner kan gratis isolatieadvies ontvangen. Wil je isoleren zonder zorgen dan kan je, je vrijblijvend inschrijven op het groepsaanbod isolatie. Zoek je financiële ondersteuning voor jouw isolatieproject? We helpen je op weg om de juiste premies aan te vragen. Ook voor al je andere energievragen kan je als inwoner van Houtem bij ons aankloppen: www.wijzijenergiek.be

Thermoloket Stad Veurne: Martine Michiels, martine.michiels@veurne.be, T 058 33 55 53

→
De eigenaar bracht
na contact met
Energieke Dorpen
spouwmuurisolatie aan

EnergyMeasures stadsregio Turnhout

PROBLEEM

hoge energiefacturen
oncomfortabel woonklimaat

DOELEN

500 huishoudens bereiken op 3 jaar met als doel:
energieverbruik verminderen
energiegerelateerd gedrag beïnvloeden
goedkope maatregelen inzetten om energie te besparen
op maat werken van woonsituatie en levensstijl van elk huishouden

OPZET

van eind 2020 tot eind 2023
samenwerking met Kamp C (Duurzaamheidscentrum provincie Antwerpen) en partners uit 6 andere Europese landen
toeleiding van huishoudens via diverse kanalen
huisbezoek met advies a.d.h.v. woonmeter
'energiewinkel' met goedkope energiebesparende oplossingen (bv. Ledlamp, radiatorfolie ...) waaier aan eenvoudige besparingsmaatregelen
keuze uit hulpmiddelen op maat
tweede huisbezoek met opvolging
evaluatie van de maatregelen
periodiek meterstanden noteren en verbruik opvolgen
onderzoek met nulmeting en hermeting

CONTACT

Dorina Pagliaro

Samenlevingsopbouw Antwerpen provincie vzw

T 0479 26 61 38

E dorina.pagliaro@samenvlevingsopbouw.be

RESULTATEN

communicatie naar partners en doelgroep

methodiekontwikkeling en bijsturing via 10 testcases

resultaten volgen in latere fase

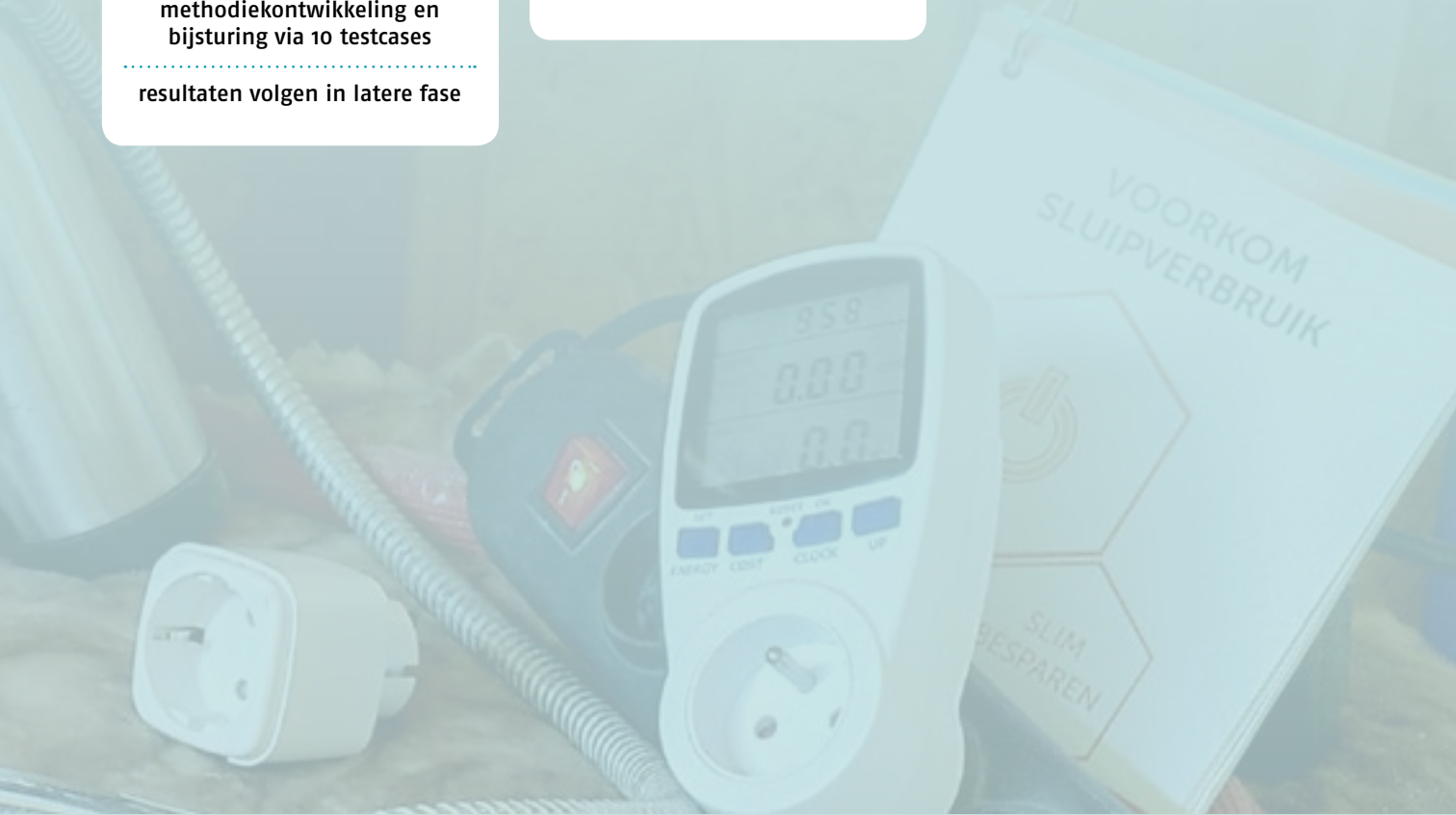
HINDERNISSEN

projectuitvoering wordt vertraagd door Covid - rem op toeleiding en huisbezoeken

BELEIDSADVIEZEN

beleidsadviezen volgen in een latere fase

EnergyMeasures stadsregio Turnhout

EnergyMeasures helpt jou!
Gezond en warm wonen
voor minder geld.

Goed Plan

PROBLEEM

IN HET LAAGSTE SEGMENT VAN DE PRIVATE HUURMARKT ...

is de woonkwaliteit problematisch

is energiezuinigheid vaak aanwezig

wonen de meest kwetsbare gezinnen

komen in het gedrang:

betaalbaarheid, woonkwaliteit, toegankelijkheid, woonzekerheid

DOELEN

woonkwaliteit verbeteren

energieprestatie verbeteren

woningaanbod behouden en uitbreiden

impact hebben op betaalbaarheid en toegankelijkheid van de woonmarkt

methodiek ontwikkelen

voor lokale besturen voor de Vlaamse overheid

OPZET

ONTZORGING

eigenaars ondersteunen in Stadsregio Turnhout, Lier ...

renovatieplan opmaken

prioritaire werken
oplijsten i.f.v.:

minimale kwaliteitsnormen, veiligheid, energiezuinigheid

realiseren van:

structurele verbeteringen, verwarming, ventilatie, elektrische installatie, isolatie

offertes opvragen en beoordelen

financiering in kaart brengen

premies aanvragen

opvolging van a tot z

communicatie met huurder

CONTACT

Leen Smets

Samenlevingsopbouw Antwerpen provincie vzw

T 0472 39 27 87

E leen.smets@samenvlevingsopbouw.be

RESULTATEN

PERIODE 1: 2016 – 2018

kleinschalig project

23 dossiers

7 intensieve begeleidingen

elektriciteitswerken,
verwarmingsinstallatie,
vochtschade, ramen en deuren,
dakisolatie, allerlei klussen

positieve evaluatie

verhuurders voelden zich gehoord,
zeer concreet plaatsbezoek,
duidelijk verslag, ondersteuning
na het plaatsbezoek

goede samenwerking
met het provinciaal
duurzaamheidscentrum

PERIODE 2: 2019 – HEDEN

methodiekontwikkeling

toeleiding via infomoment voor
verhuurders

HINDERNISSEN

werken op de moeilijkste
woonmarkt

werken met de moeilijkste
doelgroepen

projectuitvoering wordt vertraagd
door Covid – rem op toeleiding
en huisbezoeken

complexe woonmarkt

BELEIDSADVIEZEN

heb aandacht voor de private
huurmarkt

combineer het verplicht
conformiteitsattest en ontzorging

maak de private huurmarkt
aantrekkelijker

stimuleer lokale samenwerkingen

zie ook 'Energieke Dorpen'
(p. 68)

Goed Plan

GOED
PLAN

Goed Plan,
een begeleiding
voor verhuurders
met plannen
(of nog niet)

HULP BIJ VERHUREN

'Goed Plan is een project waarmee we verhuurders laten weten dat ze hulp kunnen vragen als ze een pand willen verhuren. Tegelijk maken we de huurmarkt aantrekkelijker, ook voor kwetsbare groepen.' Aan het woord is Leen Smits, opbouwwerker Energie en Woonwettelijk bij Samenlevingsopbouw. Na enkele praktijkproeven zijn Leen en haar collega's klaar om een methode te ontwikkelen waarmee ze verhuurders met raad en daad kunnen bijstaan.

Tijdens een inleidingsbijeenkomst voor verhuurders hoorde ik welke klachten er over verhuurproblemen werden gemaakt. Mijn eerste spontane reactie was dat ik een hulpverlener ook te zijn!

Ik, een vrouw die verhuurders uit het privésector, heb niet juist dat ze spreken naar Leen. Ik heb de organisatie 'S, ik zeker niet de enige die mogelijkheden voor de voorlichting.

ten en regels, wat mensen willen echt goede en correcte verhuurders zijn maar weten gewoon niet wat ze mogelijk en wereld is."

Dat ik geen hulpverlener is, heeft Leen heel verstaanbaar. 'Elk wat hij wilt aan mijn eigen kennis, dat wil, in daar komt Leen in beeld. Hij helpt verhuurders om hun woning te verhuren en daar waar het moet.'

WEDERZIJDS VERTROUWEN

De begeleiding die Leen aanbrengt, verhoogt altijd het wederzijds vertrouwen. De eerste stap is om gesprek, de tweede stap is een huurovereenkomst. 'Dat gesprek is essentieel. Ik bring daarmee de specifieke verhuur situatie in kaart' hoe het probleem wordt de verhuurder aan, welke

Klimaatstem van mensen in armoede

PROBLEEM

aankomende gevolgen
energietransitie

.....
onduidelijkheid impact voor
mensen in armoede

DOELEN

mensen in armoede een stem
geven

via een participatief traject
over energietransitie en armoede

.....
beleidsaanbevelingen op
(boven-)lokaal niveau formuleren

OPZET

van maart 2021 tot december 2021

.....
in de Kempen

met 4 verenigingen waar armen
het woord nemen: Herentals –
Geel – Mol – Turnhout

16 gesprekstafels
uitwisseling met critical friends

.....
in Brugge

Sint-Pieters deelt – Brugge
samen met bewoners sociale
woonwijken aan de slag i.v.m.
energie, mobiliteit en voeding
concrete zaken uitproberen
drempels in kaart brengen, wat
werkt, wat werkt niet

CONTACT

Leen Smets

Samenlevingsopbouw Antwerpen provincie vzw

T 0472 39 27 87

E leen.smets@samenvlevingsopbouw.be

Jan Wielockx

Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen

T 0483 26 51 17

E jan.wielockx@samenvlevingsopbouw.be

Mieke Spruytte

Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen

T 0474 91 96 87

E mieke.spruytte@samenvlevingsopbouw.be

RESULTATEN

inbreng vanuit mensen
in armoede voor lokale
klimaatplannen

inbreng vanuit mensen in
armoede voor bovenlokaal
niveau

in een product
(bv. brief naar minister)

HINDERNISSEN

wijzigingen van het traject
omwille van covid

BELEIDSADVIEZEN

worden bepaald in een latere
fase

Klimaatstem van mensen in armoede

De klimaatstem van MIA

PROJECT GEREALISEERD MET STEUN VAN DE KONING-BOUDEWIJNSTICHTING

23-25 MAART 2021

Papillon

PROBLEEM

verouderde huishoudtoestellen
bij 1/3 van de gezinnen in
energiearmoede

minstens 135.000 gezinnen
in Vlaanderen

hoog energieverbruik →
hoge elektriciteitsfactuur →
ev energieschulden

geen budget om energiezuinige
toestellen te kopen

Vlaamse energielening,
vaak geen oplossing
(niet kredietwaardig)

DOELEN

betaalbare energiezuinige
toestellen aanbieden
koelkast, diepvries, wasmachine,
droogkast, vaatwas

elektriciteitsverbruik en
-factuur verlagen

circulaire economie stimuleren

OPZET

co-creatie door een sociale
organisatie en een bedrijf

energiezuinige toestellen
aanbieden in 10-jarig huurmodel

toestellen (materialen) blijven
eigendom van de producent

herstellingen en garantie zijn
in de prijs inbegrepen

klant ontzorgen:

techniker: levert, sluit aan,
geeft informatie

sociale begeleiding door
sociale organisatie:
rechtenverkenning ...

klant betaalt maandelijks
een laag huurbedrag

onmiddellijke besparing
op energie- en eventueel
waterverbruik

deurwaarder kan het toestel
niet mee nemen

CONTACT

Stefan Goemaere

Samenlevingsopbouw Antwerpen provincie vzw

T 0474 91 96 65

E stefan.goemaere@samenlevingsopbouw.be

RESULTATEN

pilootproject in de Westhoek
(en Beerse)

start augustus 2018

73 families huren 119 toestellen

ondersteund door Vlaanderen
Circulair in 2018/2019

winnaar Klimaattrofee –
Radicale Vernieuwers

brons 'Belgian Business Awards
for the Environment' (VBO)

goud 'Berlin Design Award' –
community service

uitbreiding: 10 door sociale
economie gerefurbishte
toestellen – 5 jaar huur

2021: eerste Vlaamse opschaling
met 550 toestellen via een
'sociale franchise'

HINDERNISSEN

sociaal franchisemodel zorgt
voor extra opdracht bij lokale
besturen/ocmw's die intekenen:

maandelijkse inning
van de huurgelden

eventueel financieel risico
franchisenemer bij niet-betaling

BELEIDSADVIEZEN

sta kortingsbon (Fluvius) toe voor
huurtoestellen van Papillon

1,25€ maandelijkse korting,
gespreid over 10 jaar

denk mee: wat is de meest
efficiënte manier is om dit
project op te schalen in
Vlaanderen:

sociale franchise, stand-alone
organisatie ...

Papillon

De Standaard,
11/3/2019

Een energievriendelijke kans voor armen

Armoede bestrijden door mensen een degelijke koelkast of wasmachine te verhuren? Het idee zou een hefboom kunnen zijn om gebruikers en producenten de duurzame weg te tonen.

Tegen 2030 moet Vlaanderen 40 procent minder CO₂ uitstoten. Willen we die klimaatdoelen halen, dan moeten vanaf nu vrome beloftes in concrete daden worden omgezet. 'De Standaard' gaat daarom samen met de Sociale Innovatie-fabriek op zoek naar 'radicale vernieuwers' voor een betere wereld en een leefbare planeet. Hebt u zelf een plan of idee om de klimaatverandering te stoppen, neem dan deel aan de wedstrijd op www.radicalevernieuwers.be/, maak kans op de Klimaatrofee en zie uw project ook in de krant verschijnen.

VAN ONZE REDACTEUR PETER VANTYGHEN

BRUSSEL | Mensen die onder de armoedegrens leven, hebben niet altijd de kans om milieuvriendelijke keuzes te maken. Een woning isoleren kost geld, een houtkachel is goedkoper en een nieuwe ijskast of wasmachine is onbetaalbaar. Wanneer er nieuwe ecologische richtlijnen komen, kunnen mensen in armoede die vaak niet volgen. Dat levert hen de commentaar op dat ze 'niet betrokken' zijn.

'Daar komt nog iets bij', zegt Stefan Goemaere van Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen. 'Wanneer ze hun elektriciteitsrekening niet kunnen betalen, komen ze automatisch bij Fluvius terecht, waar ze een "ontradingstarief" krijgen. Dat is het gemiddelde van de anderen en duurder dan het goedkoopste tarief. Het sociale vangnet van de overheid valt dus duurder uit.'

7 euro per maand

Goemaere dacht een project uit om energiearmoede te bestrijden. Een jaar geleden kregen 73 gezinnen in de Westhoek, voor een periode van tien jaar, 120 energievriendelijke huishoudtoestellen. Ze huren die, voor ongeveer 7 euro per maand per stuk. De overheid legt daar nog 2 euro bij.

'Er zijn mensen die huilen van geluk omdat ze eindelijk een ijskast hebben die ze kunnen houden'

BRUNO VERMOESEN
Bosch

“Via ons project ‘Papillon’-willen we de mogelijkheid geven aan mensen in energie-armoede om energiezuinige toestellen te huren.”

Stefan Goemaere,
Samenlevingsopbouw
West-Vlaanderen

Woonmeter

PROBLEEM

slechte woonkwaliteit:
hoge vochtigheid
ongezond binnenklimaat
geen comfortgevoel

hoge verwarmingsfactuur

DOELEN

energieverbruik verminderen

meten is weten

temperatuur en vochtigheid
zichtbaar maken

gedrag beïnvloeden

correct verwarmen en verluchten

bewust omgaan met energie

vocht en schimmel voorkomen

OPZET

WOONMETER ONTWERPEN
i.s.m. OCMW's (Mol, Dessel, Balen,
Retie), Energiesnoeiers, Kempens
Woonplatform

thermo- en hygrometer

drager met gebruiksinstructies
ontwikkelen

icoontjes, afbeeldingen

woonmeter promoten o.a. naar
Vlaamse overheid

PROJECT 'DE WOONMETER IN BERINGEN'

gebruik van de woonmeter
in twee wijken: huizen met
vocht- en schimmelproblemen

onderzoek met o.a. nul- en
hermeting

sensibiliseren en informeren

experimenteren met
verschillende interventies

eindrapport

CONTACT

Kempen: Leen Smets

Samenlevingsopbouw Antwerpen provincie vzw
T 0472 39 27 87
E leen.smets@samenlevingsopbouw.be

Beringen: Liesbeth Brusselaers

RIMO Limburg vzw
T 0497 58 43 85
E liesbeth.brusselaers@rimo.be

RESULTATEN

eenvoudig en effectief instrument

binnenklimaat wordt zichtbaar / gezonder

correct verluchten en verwarmen (gedragsverandering)

energieverbruik:
inzicht, bewustere omgang

lagere energiefactuur

gezonder binnenklimaat

2019: 8620 woonmeters via onze Vlaamse groepsaankoop

2019: 9750 woonmeters via minister van Energie Lydia Peeters

2021 en 2022: 250 woonmeters per jaar in Lier

2021–2023: instrument in Europees project EnergyMEASURES

interventiemodellen voor gemeenten, wijken

HINDERNISSEN

begeleiding en opvolging is noodzakelijk
niet elke organisatie kan dat bieden

BELEIDSADVIEZEN

neem de woonmeter op in het pakket van de energiescan

voorzie ondersteuning en opvolging

zet woonmeter en begeleiding in op lokaal niveau

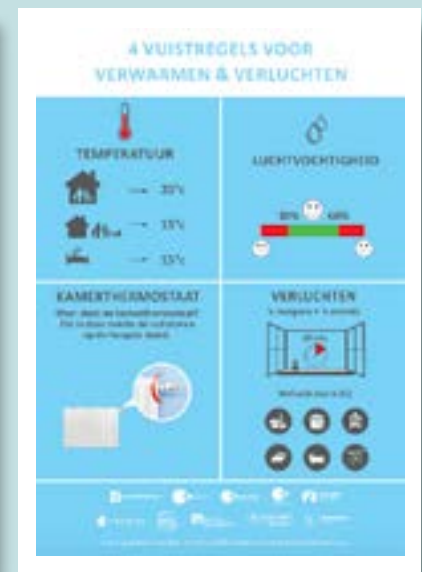
Woonmeter

← De Woonmeter in Fundament, magazine van de WH

↑ Opbouwster Dorina in de nieuwsbrief van Sociaal Huis Lier

↑ 4 vuistregels voor verwarmen & verluchten

SECTORWERK GROEP ENERGIE & WATER

RIMO LIMBURG VZW

VERDIANA PALOMBO

Projecten: Buurtanalyse Tongeren & Maasmechelen,
Wonen op maat
verdiana.palombo@rimo.be
0493 27 12 31

SAMENLEVINGSOPBOUW OOST-VLAANDEREN VZW

ANNELIEN COLSON

Project: Noodkoopfonds Ninove
annelien.colson@samenlevingsopbouw.be
0491 34 41 31

SAMENLEVINGSOPBOUW WEST-VLAANDEREN VZW

IRENE KOOPERBERG

Programmaverantwoordelijke
irene.kooperberg@samenlevingsopbouw.be
0474 91 96 27

MIEKE VAN POUCKE

Projecten: Energiearmoede Westhoek, Papillon
mieke.van.poucke@samenlevingsopbouw.be
0474 91 96 73

STEFAN GOEMAERE

Projecten: Energiearmoede Westhoek, Papillon
stefan.goemaere@samenlevingsopbouw.be
0474 91 96 65

SAMENLEVINGSOPBOUW ANTWERPEN PROVINCIE VZW

ANN VAN DER WILT

Themacoördinator Energie- en Waterarmoede
ann.van.der.wilt@samenlevingsopbouw.be
0496 60 59 40

ELLEN DRIES

Project: Water en Armoede
ellen.dries@samenlevingsopbouw.be
0491 61 92 87

DORINA PAGLIARO

Project: Energie en Woonkwaliteit
dorina.pagliaro@samenlevingsopbouw.be
0479 26 61 38

JAN MARIS

Project: Energie en Armoede
jan.maris@samenlevingsopbouw.be
0483 35 35 70

LEEN SMETS

Project: Energie en Woonkwaliteit
leen.smets@samenlevingsopbouw.be
0472 39 27 87

STEPHANE BASTIJNS

Project: Water en Armoede
stephane.bastijns@samenlevingsopbouw.be
0485 16 88 46

SAM, STEUNPUNT MENS EN SAMENLEVING VZW

KLAAS POPPE

Stafmedewerker
klaas.poppe@samvzw.be
0492 97 52 87

SAMENLEVINGSOPBOUW VZW

KRISTEL DE VOS

Beleidsmedewerker
kristel.de.vos@samenlevingsopbouw.be
0473 78 35 97

5/2021